

Ο ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΤΟΥ ΕΠΙΣΗΜΟΥ ΔΕΛΤΙΟΥ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ»

ΕΤΟΣ ΚΗ' | ΑΘΗΝΑΙ, 1944. ΓΕΝΗΛΑΙΟΥ 14 | 1/15 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1979 | ΑΡΙΘ. 7-8

ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΟΙ ΠΑΤΕΡΕΣ

ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΙΓΝΑΤΙΟΥ ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ

Α'. ΠΡΟΣ ΕΦΕΣΙΟΥΣ *

Σ χ ό λ ι α

VIII, 2: «σαρκικός - πνευματικός», ὡς ἀνωτέρω VII, 2. Ἐν τῷ χωρίῳ τούτῳ σημαίνει τὸν «σάρκινον», τὸν ἐκ σαρκὸς συγκείμενον. Ἐν τῷ χωρίῳ Ἐφ. VIII, 2 λαμβάνεται ἐν τῇ ἐννοίᾳ τῶν χωρίων τοῦ Παύλου Β' Κορ. 10, 3. Γαλ. 2, 19. 20. Ἐνταῦθα ὁ Ἴγν. ὑπὸ τὸν ὄρον σαρκικοὶ ἐννοεῖ ἀσφαλῶς τοὺς αἰρετικούς. — Τὴν ἱστορίαν τῶν ὄρων «σάρξ», «σαρκικός», «σάρκινος» ἀναπτύσσουν ἐκτενῶς οἱ Schweizer, Meyer: Kittel, Theol. Wörterbuch VII, 98-151. Τοὺς δὲ ὄρους «πνεῦμα», «πνευματικός», «θεόπνευστος» ἀναπτύσσουν οἱ Kleinknecht, Baumgärtel, Bieder, Sjöberg, Schweizer ἐν τῷ ἐκτενεστάτῳ ἄρθρῳ τοῦ ὡς ἄνω Λεξικοῦ τῆς Κ. Δ., τ. VI, 330-453.

IX, 1: «ἀναφερόμενοι... σταυρός». Περὶ τῆς ἱστορικῆς σημασίας καὶ τοῦ ἐτύμου τῆς λ. «σταυρός»

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 162 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 6 τεύχους.

πραγματεύεται τὸ Λεξικὸν τῆς Κ. Δ. τοῦ Kittel, VII, 572/84 (Joh. Schneider). Κατὰ τὸν εὐαγγελιστὴν Ἰωάννην (3,14. 8,28. 12,32-34) ἡ σταύρωσις τοῦ Κυρίου λαμβάνεται ἐν τῇ ἐννοίᾳ τῆς «ὕψωσης» καὶ τοῦ «δοξασθῆναι». Ἰω. 3,14 «Καὶ καθὼς Μωυσῆς ὕψωσεν τὸν ὄφιν ἐν τῇ ἐρήμῳ, οὕτως ὕψωθῆναι δεῖ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου, ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων ἐν αὐτῷ ἔχη ζωὴν αἰώνιον». — Παρὰ τῷ Ἰγν. ὁ «σταυρὸς» εἶναι πλήρης μυστηρίου: «μ η χ α ν ή», ἥτις ἀνάγει εἰς τὰ ὕψη τοὺς χριστιανούς, ἀποτελοῦντας οἰονεὶ «λίθους» οἰκοδομῆς τοῦ Ναοῦ τοῦ Θεοῦ, ἥτοι τῆς θριαμβευούσης Ἐκκλησίας, τῇ συνεργείᾳ τοῦ ἁγ. Πνεύματος, δι' οὗ ἔλκονται εἰς οὐρανόν, «σχοινίῳ χρώμενοι τῷ Πνεύματι τῷ ἁγίῳ». Ὅρα ἐκτενέστερον τὴν θρησκευτικὴν σημασίαν τῆς παραστάσεως παρὰ H. Schlier, Religionsgeschichtliche Untersuchungen zu den Ignatiusbriefen, ZNW 8 (1929) 110-124. — Ἡ εἰκὼν τοῦ «σταυροῦ-μηχανῆς» ἀπαντᾷ καὶ εἰς τὸν Εἰρηναῖον: «ὅπερ ἦν σημεῖον ἀναγωγῆς ψυχῶν διὰ ξύλου, ἐφ' οὗ πέπονθεν ὁ ψυχὰς ἀνάγειν δυνάμενος, ἀκολουθούσας ἀνόδῳ τῇ ἑαυτοῦ» (Εἰρηγ. Ἐποσπάσματα ἐξ ἀπολεσθέντων ἔργων, παρὰ ΒΕΠΕΣ 5,179, ἀρ. ἀποσπ. 27). Ἐπίσης ὁ Ἰππόλυτος λέγει: «κλίμαξ ἐν αὐτῇ (δηλ. τῇ Ἐκκλησίᾳ) εἰς ὕψος ἀνάγουσα ἐπὶ τὸ κέρασ, εἰκὼν σημείου πάθους Χριστοῦ, ἔλκουσα τοὺς πιστοὺς εἰς ἀνάβασιν οὐρανῶν» (Migne, PG 10, 780A). Καὶ ὁ Μεθόδιος Ὁλύμπου (†311;): «Ἔστι γὰρ τοῦτο (δηλ. ὁ σταυρὸς)... μηχανὴ δι' ἧς οἱ εἰς τὴν οἰκοδομὴν εὐθετοῦντες τῆς Ἐκκλησίας κάτωθεν λίθου τετραγώνου δίκην ἀνέλκονται...» (Migne, PG 18,400C). Καὶ ὁ ἱερός Χρυσόστομος λέγει: «Ὡσπερ διὰ τινος ἔλκων μηχανῆς, εἰς ὕψος αὐτὴν (δηλ. τὴν Ἐκκλησίαν) ἀνήγαγε μέγα, καὶ αὐτὴν ἐκάθισεν εἰς ἐκεῖνον τὸν θρόνον» (Migne, PG 62,26).

(Συνεχίζεται)

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Γ. ΜΠΟΝΗΣ

Ὁμ. Καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

Ἀκαδημαϊκός

Ἐπὶ τῇ 1600ῃ ἐπετείῳ τοῦ θανάτου τοῦ Μεγ. Βασιλείου

ΠΟΛΥΚΑΡΠΙΑ ΑΝΘΟΛΟΓΗΜΑΤΑ

ΕΚ ΤΟΥ ΒΙΟΥ ΚΑΙ ΤΩΝ ΕΡΓΩΝ

ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ

1. Ἡ θο βιογραφικά: Μέγας Βασίλειος! Μεγάλη πράγματι καὶ ἀληθινὴ βάση τοῦ λαοῦ τοῦ χριστιανικοῦ! Ποῖα ἐγκώμια καὶ ποίους ὕμνους καὶ διθυράμβους καὶ προσώδια καὶ ἑπαινοὺς νὰ συνθέσω καὶ νὰ ψάλλω εἰς τὸν Μεγάλον αὐτὸν Πατέρα καὶ Διδάσκαλον τῆς Ἐκκλησίας μας; «Πεφόβημαι φόβον μέγαν», ὅπως λέγει καὶ ὁ τραγικὸς ποιητὴς μας. Μία δειλία μὲ καταλαμβάνει. Διότι πρόκειται περὶ ἀνδρὸς ἀληθῆ οὐρανοφοίτου καὶ οὐρανοφάντορος, ὁ ὁποῖος ἀπεκάλυψε καὶ ἀποκαλύπτει συνεχῶς εἰς τοὺς πιστοὺς μελετητὰς τῶν σοφῶν συγγραμμάτων του τὰ μυστήρια τοῦ οὐρανοῦ, τῆς χριστιανικῆς Θεολογίας τὰς Ἀληθείας καὶ τὸ νόημα τῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου.

2. Ὁ ἀδελφικὸς φίλος του, ὁ γνωρίσας τοῦτον ὅσον ὀλίγοι καὶ ἀναλύσας τὰ χαρίσματα τοῦ πνεύματός του καὶ διαζωγραφήσας τὰς μεγάλας ἀρετὰς του, μᾶς λέγει: Μέγας Βασίλειος! Ὁ μύστης τῆς Θεολογίας· ἡ σάλπιγξ τῆς Ὁρθοδοξίας· τὸ φῶς τῆς εὐσεβείας· ὁ ἀληθὴς λάτρης καὶ μύστης τῆς τρισυποστάτου Θεότητος· ἡ ἄσβεστος λαμπὰς τοῦ Οἴκου τοῦ Κυρίου· ὁ μέγας λαμπτήρ τῆς Παιδείας· ὁ κόσμος τῶν ἀρετῶν· τῆς Ἐκκλησίας τὸ καύχημα· ἡ χαρὰ τῶν ἁγίων· ἡ ἀγαλλίασις τῶν προφητῶν· ὁ μέγας φιλόανθρωπος· ὁ διαπρύσιος κῆρυξ τῆς εὐαγγελικῆς Ἀληθείας· ὁ ἄριστος παιδαγωγός· ὁ αὐστηρὸς Ποιμενάρχης· ὁ σκληρὸς ἐπιτιμητὴς τῆς ἁμαρτίας· ὁ ἄκαμπτος ἐλεγκτὴς τῆς τυραννίας· τὸ χαράκωμα τῆς Ἐκκλησίας· τὸ ὀχυρώτατον τεῖχος τῆς Ὁρθοδοξίας· ὁ ἄριστος τύπος τῆς ἀρετῆς· ὁ οὐρανοβάμων, ὁ παμμακάριστος!

3. Δι' ἓνα τοιοῦτον παράδεισον ἀρετῶν καὶ σοφίας εἶναι δυσχερέστατον καὶ ἡ πλέον καλλιπὴς εἰς περιγραφὴν γραφίς νὰ ἐκθέσῃ ἀξίως καὶ πρεπόντως τὸν πλοῦτον τῶν χαρισμάτων τοῦ μεγάλου, ἐνδόξου καὶ τετιμημένου ἐκκλησιαστικοῦ ἀνδρὸς καὶ ποιμενάρχου τῆς Ἑλληνικῆς Ὁρθοδόξου καὶ τῆς συμπάσης Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ. Ἀλλὰ καὶ τὰ ὀλίγα πὸν προτίθεμαι νὰ ἐκθέσω,

ἐλπίζω νὰ εὐχαριστήσουν καὶ ὠφελήσουν τοὺς εὐσεβεῖς μελετητὰς τοῦ βίου, τῆς δράσεως καὶ τῶν συγγραμμάτων ἑνὸς τῶν μεγάλων Πατερικῶν Μορφῶν τῆς Ἐκκλησίας. Καὶ ἐν πρώτοις θὰ προσπαθῆσω νὰ σκιαγραφήσω ἠθογραφικὰ καὶ συντομώτατα τὸν βίον τὸν ἅγιον τοῦ Μεγάλου Βασίλειου, ὅστις εἶναι πράγματι ἀληθινὸν ἐντρυφήμα διὰ κάθε εὐδιάθετον πιστὸν χριστιανὸν καὶ πνευματικὸν καθόλου ἄνθρωπον. Ἀπὸ δὲ τὸν πνευματικὸν πλοῦτον τῶν συγγραμμάτων του θὰ προσπαθῆσω ν' ἀντλήσω ὅ,τι ὠφελιμον καὶ διδακτικόν, ὥστε νὰ ἀποτελεσθῇ ἄριστον ἑραρικὸν ἀπάνθισμα εὔοσμον, ὠφελιμώτατον καὶ διδακτικώτατον διὰ τὸν σύγχρονον ἀγωνιστὴν ἄνθρωπον, τὸν ἀντιπαλαίοντα κατὰ μιᾶς πολυμόρφου, ἀπανθρώπου, πολυσχιδοῦς καὶ μισανθρώπου ἁμαρτίας, τεινούσης νὰ ἀποπλανήσῃ καὶ διαφθείρῃ τὸν σύγχρονον ἄνθρωπον καὶ μάλιστα τὴν οἰκογένειαν, τὸ σχολεῖον καὶ τὴν κοινωνίαν δόκλων με κηρύγματα ἔωλα καὶ ἀπατηλά!

4. Ἄς ἀτενίσωμεν λοιπὸν μὲ βλέμμα ἱλαρὸν καὶ εὐφρόσυνον πρὸς τὸν Βασίλειον, παρακολουθοῦντες τοῦτον ἐν κινήσει ἀπὸ τῆς γεννήσεως μέχρι τοῦ θανάτου αὐτοῦ. Ἐγεννήθη ὁ Μέγας Βασίλειος περὶ τὸ 330 μ.Χ. εἰς τὴν Καισάρειαν, τὴν ἔνδοξον πρωτεύουσαν τῆς ἱστορικῆς Καππαδοκίας. Ὁ πατὴρ του, Βασίλειος καὶ οὗτος καλούμενος, κατήγετο ἀπὸ πλουσίαν καὶ εὐγενῆ οἰκογένειαν, διακρινομένην διὰ τὴν ἀφοσίωσίν της εἰς τὰ χριστιανικὰ ἰδεώδη. Ὁ εὐσεβὴς οἶκος τοῦ πατρὸς Βασίλειου προήρχετο ἐκ τῆς Νεοκαισαρείας τοῦ Πόντου, ὅπου καὶ ὁ πατὴρ Βασίλειος ἤσκησε τὸ ἐπάγγελμα τοῦ «συνηγόρου» ἢ «ρήτορος». Ὁ πατὴρ Βασίλειος συνεζεύχθη τὴν ἐκ Καισαρείας τῆς Καππαδοκίας καταγομένην Ἐμμέλειαν ἢ ὀρθότερον Ἐμελίαν. Καὶ ὁ οἶκος ταύτης ἦτο περιφανής. Ὁ ἐξ εὐγενῶν πλουσιώτατος πατὴρ της, τοῦ ὁποίου τὸ ὄνομα δυστυχῶς δὲν μᾶς παρεδόθη, ἀπέθανεν ὡς μάρτυς. Ἡ εὐγενὴς Ἐμμέλια κατέστη περιβλεπτος διὰ τὴν εὐσέβειαν καὶ τὰ φιλόφρονα αἰσθηματά της. Ὁ εὐτυχὴς οὗτος δεσμός Βασίλειου καὶ Ἐμελίας ἀπέδωκε δέκα τέκνα, πέντε ἄρρενα καὶ πέντε θήλεα. Ἡ πρεσβυτέρα ὄλων τῶν ἀδελφῶν ἦτο ἡ Μακρίνα ἢ Μακρίνη (ἔγεν. περὶ τὸ 325). Αὕτη μετὰ τὸν πρόωρον θάνατον τοῦ μνηστῆρος της, ἀφιερώθη εἰς τὴν Ἐκκλησίαν ὡς «παρθένος». Τὸ 348/50 ἱδρυσεν γυναικείαν Μονὴν εἰς τὸ οἰκογενειακὸν της κτήμα παρὰ τὸν Ἴριον ποταμὸν, οὐχὶ μακρὰν τῆς Νεοκαισαρείας, ἐνθα κατέστη τὸ πρότυπον ἀσκητίας.

5. Μετὰ διαιτίαν περίπου ἀπὸ τῆς γεννήσεως τῆς Μακρίνης, ἦτοι περὶ τὸ 327/8 ἔγεννήθη ἄρρεν τέκνον, ἀποθανὸν μετὰ

τὴν γέννησιν. Τὸ 330 ἐγεννήθη ὁ Μέγας Βασίλειος καὶ περὶ τὸ 332 ὁ Ναυκράτιος. Οὗτος ἐγένετο κατ' ἀρχὰς «συνήγορος», πιθανώτατα ἐν Νεοκαισαρείᾳ, μεταξὺ τῶν ἐτῶν 352 καὶ 354. Κατόπιν ἀποφασίζει νὰ ἐπιδοθῇ εἰς τὴν ἀσκησιν. Πρὸς τοῦτο ἤλθε πλησίον τῆς ἀδελφῆς του Μακρίνης. Διάγων τὸ πέμπτον ἔτος τῆς ἀσκήσεως ὁ Ναυκράτιος, διὰ τὸν ὅποιον ἡ μήτηρ του ἠσθάνετο ἑαυτὴν ἀξιωμακάριστον, λόγῳ τῆς ἀρετῆς του, αἴφνης, ἐλθὼν μετὰ τοῦ φίλου του Χρυσόφου εἰς τόπους ἐρημικοὺς πρὸς θήραν, ὑφίσταται αἰφνίδιον θάνατον, ἄγνωστον ὑπὸ ποίας αἰτίας, εἰς ἡλικίαν 27 ἐτῶν! Τὰ ἐναπομείναντα τρία ἄρρενα τέκνα τοῦ Βασιλείου καὶ τῆς Ἑμμελίας ἐκλήθησαν «τοῖς ἀφύκτοις δικτύοις τοῦ πνεύματος», ὅπως λέγει ὁ Μέγας Βασίλειος, νὰ ποιμάνουν τὴν Ἐκκλησίαν ὡς Ἐπίσκοποι, ὁ Μέγας Βασίλειος εἰς τὴν Καισάρειαν τῆς Καππαδοκίας, ὁ Γρηγόριος εἰς τὴν Νύσσαν καὶ ὁ νεώτατος ἐξ ὧν τῶν ἀδελφῶν Πέτρος εἰς Σεβάστειαν.

6. Ἄλλ' ἄς ἐπανέλθωμεν εἰς τὸν Μέγαν Βασίλειον. Οὗτος τὴν βαθεῖαν θεοσέβειαν καὶ τὴν χριστιανικὴν μόρφωσιν ἔλαβε τόσον παρὰ τῆς εὐσεβεστάτης μητρὸς του Ἑμμελίας, ὅσον καὶ κυρίως, παρὰ τῆς θεοσεβεστάτης μάμμης του ἐκ πατρὸς, τῆς Μακρίνης. Αὕτη ἐδιδάχθη τὸν Χριστιανισμόν ἀπὸ τὸ στόμα τοῦ διαβολῆτου Γρηγορίου τοῦ Θαυματουργοῦ. Αὕτη εἶχεν ἐπιζήσει ὄλων τῶν περιπετειῶν τοῦ ἀπηνόου διωγμοῦ τοῦ Διοκλητιανοῦ (284-305), ἀπόλεσε τὸν διὰ τοῦ μαρτυρίου κατακοσμηθέντα σύζυγον αὐτῆς καὶ ἑπτὰ ὅλα ἔτη διήλθεν ἐν τῇ ἐξορίᾳ, πλείστας ὄσας βασάνους καὶ στερήσεις ὑποστᾶσα. Ἄλλ' ὑπέμεινε πάντα ταῦτα μεθ' ὑπομονῆς καὶ καρτερίας. Εἶχεν αὕτη, ὡς εἴπομεν, χρηματίσει μαθήτρια καὶ τέκνον πνευματικὸν τοῦ διαβολῆτου Γρηγορίου τοῦ Θαυματουργοῦ. Ὑπ' αὐτοῦ κατηχηθεῖσα καὶ ἰσως βαπτισθεῖσα, διετήρει ἐν τῇ καρδίᾳ τῆς ἄσβεστον τὴν φλόγαν τῆς πίστεως καὶ τῆς ἀγάπης πρὸς τὸν Χριστόν. Ὁμολογητὴς λοιπὸν τῆς πίστεως ἡ Μακρίνα, ἤτο φυσικὸν νὰ ἐμφυσησῇ τὴν θέρμην τῆς πίστεως καὶ εἰς τὸν νεαρὸν ἕγγονόν της Βασίλειον. Καὶ πράγματι, δὲν εἶναι ὑπερβολὴ νὰ λεχθῇ ὅτι ὁ τύπος τοῦ τελείου ἀνθρώπου, ὁ χαρακτήρ τῆς ἰσχυρᾶς προσωπικότητος καὶ ὁ καθόλου ἐνάρετος βίος τοῦ Βασιλείου διεπλάσθησαν ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ εὐσεβεστάτου προτύπου τῆς μάμμης αὐτοῦ Μακρίνης.

ΚΩΝ. Γ. ΜΠΟΝΗΣ

Ὁμότ. Καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν
Ἀκαδημαϊκός

ΕΠΙΚΑΙΡΑ

Ἄριστούργημα θρησκευτικῆς εὐαισθησίας.

Ὁ Ἀκαθίστος Ὑμνος εἶναι ἀδάμας τῆς ἐκκλησιαστικῆς μας Ποιήσεως. Ἡ θαυμάτιη ἐλλάθεια τοῦ Γένους εὐρίσκει εἰς αὐτὸν καὶ τοὺς παρενευρομένους Χαιρετισμοὺς ὅτι τὸ πλέον ἐξαίσιον εἰς ἱερὸν λυρισμὸν, πνοὴν καὶ θέρημν πρὸς ἀπόδοσιν δόξης εἰς τὴν Παναγίαν.

Τὸ ἀριστούργημα τοῦτο τῆς θυζαντινῆς θρησκευτικῆς εὐαισθησίας λάμπει εἰς τὰς ψυχὰς τῶν πιστῶν Ἑλλήνων κάθε γενεᾶς. Ἡ ἀξία του νικᾷ τὸν χρόνον.

Διὸ καὶ διὰ τὰ τὸν ἀκούσουν, συρρέουν πλήθη λαοῦ εἰς τοὺς ναοὺς. Ἡ πλήμυρα αὕτη ἐκκλησιαζομένων εἶναι ἀπόδειξις τῆς ἀμαράντου ὠραιότητός του. Μαρτυρεῖ τὴν θαθεῖαν ἀπήχησίν του εἰς τὰς καρδίας.

Ὅντως, ὁ λειτουργικὸς λόγος τῆς Ὁρθοδοξίας, εἶναι συνυφασμένος μὲ τὸ κατασκευτικὸν μέλος, εἶναι ἡ ἀμειωτέρα καὶ ἰσχυροτέρα ἀγιαστικὴ δύναμις τῆς. Μὲ αὐτόν, τὸ Ἅγιον Πνεῦμα διαποιεῖ τὸ χριστιανικὸν βίωμα, τὸ ἐξαγνίζει, τὸ καταγράφει, τὸ ἀνάγει εἰς οὐρανίους σφαίρας. Τοιαύτην δύναμιν ἐνέχουν καὶ ἑξοχὴν, ὡς ἡ πείρα τῶν ὀρθοδόξων μαρτυρεῖ, οἱ φθόγγοι καὶ τὰ μελίσματα τοῦ Ἀκαθίστου.

Ἐπὶ τῇ μνήμῃ Ἰωσήφ τοῦ Ὑμνογράφου.

Ἀθάνατον ἄνθος τῆς λειτουργικῆς ζωῆς τῆς Ἐκκλησίας μας εἶναι ἡ ἱερὰ Ὑμνωδία. Ὅντως θεανδρικός λόγος, συμπειλαμβάνει ἐν ἑαυτῷ τὴν θεῖαν καὶ τὴν ἀνθρωπίνην φωνήν, ἐνουμένης εἰς ὑψηλὸν ἀποτελεσμα. Τὴν πρῶτην, ἀπορρέουσαν ἀπὸ τὴν Βίβλον. Τὴν ἑτέραν, ἐκ τῶν μυχιῶν τῆς πνευματικῆς ἐμπειρίας.

Ὁ πλοῦτος τῆς ἱερᾶς Ὑμνωδίας ἐσωρεύθη μὲ τὸ κῆλημα τῶν αἰώνων, ἔχων τὴν ἀρχικὴν καταβολὴν εἰς τινὰς ἐπιστολάς τοῦ Παύλου, ἔνθα στίχοι σποραδικοὶ εἶναι ἐπιβιώσις τοῦ ἀρχαῖου λατρευτικοῦ ἄσματος. Ὁφείλεται, ὡς σύνολον, εἰς τὴν γραφίδα ἐπωνύμων μεγάλων δημιουργῶν, ὡς ὁ Ρωμανός, Ἀνδρέας ὁ Κρήτης, Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός, ὁ Κοσμάς Μαΐνουμᾶ, ὁ Ἰωσήφ (* 833), τοῦ ὁποῦ ἡ μνήμη ἄγεται τὴν 3ην Ἀπριλίου, ἀλλὰ καὶ πλήθους ἄλλων ἀγνώστων.

Πάντες οὗτοι ἐκφράζουν μετὰ δογματικῆς ἀκριβείας τὴν πίστιν, πρὸς τὸν τρισυπόστατον Θεόν, τὴν Παραγίαν καὶ τὰ λοιπὰ ἀειλαμπῆ ἀναστήματα τῆς Χάριτος, τὰ κοσμοῦντα τὸ ἑοριστολογικὸν στερέωμα. Εἶναι τὰ μελίφθογγα ἔμφυχα ὄργανα, τὰ ἀποδίδοντα τὴν οὐρανίαν μουσικὴν, τὴν ἀναθρούσαν ἐξ ὄλων τῶν πιστῶν ψυχῶν.

Ὁ Ἅγιος Γρηγόριος ὁ Ε΄.

Ὁ ἱερομάρτυς καὶ ἐθνομάρτυς Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης Γρηγόριος ὁ Ε΄, τὸ τέλος τοῦ ὁποῦ ἀναμνησθόκεται ὁ ὀρθόδοξος Ἑλληνισμὸς τὴν 10ην Ἀπριλίου, εἶναι τὸ πλέον αἰγλήεν ἐκ τῶν θυμάτων τὰ ὁποῖα προσέφερον ὁ Κλήρος τοῦ Γένους μας κατὰ τὸν Ἀγῶνα τοῦ '21. «Πιστὸς ἄχρι θανάτου» (πρὸβλ. Ἀποκ. θ' 10), ἐστόλισε, μὲ τὸν ὑποδειγματικὸν βίον του ὡς ποιμένος καὶ μὲ τὴν ἔνδοξον θυσίαν του, τὴν Ἱστορίαν μας. Ὡς λέγει ἐν τῶν τροπαρίων τῆς Ἀκολουθίας του, «λαμπροτέραν ἀνέδειξε τοῖς θείοις αὐτοῦ σκάμμασι (ἦτοι μὲ τὴν θείαν του ἄθλησιν) τὴν στολὴν τὴν ἱερὰν». Στοιχῶν τοῖς ἔγχεσι τοῦ Ἀρχιεπίσκοπος Ἰησοῦ, ἠγάλωσεν ἐναντὸν ὑπὲρ τῶν λογικῶν προβάτων, μὲ ἀγάπην ἀστεϊρευτον πρὸς τὴν ποίμνην του. Ἀνεδείχθη οὕτω, κατὰ τὴν ἐπιγραμματικὴν φράσιν τοῦ ἕμνωδοῦ του, «τῆς Ἑλλάδος γέρας οὐράνιον». Ὅντως, τὸ ὄνομά του εἶναι ἀειφεγγές οὐ μόνον ἐπὶ τῆς γῆς, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ, οὐ μόνον εἰς τοὺς κόλπους τῆς στρατευομένης, ἀλλὰ καὶ τῆς θριαμβευούσης Ἐκκλησίας.

ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΕΝ ΤΟΙΣ ΕΡΓΟΙΣ

ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ

Α΄.

Τὰ ἔργα Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου († 407) περιέχουν πολυτιμοτάτας πληροφορίας περὶ τῆς λειτουργικῆς πράξεως τῆς Ἀντιοχείας καὶ βραδύτερον τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

Χαρακτηριστικαὶ εἶναι ἐν πρώτοις αἱ περὶ τοῦ τόπου τῆς λατρείας διδόμεναι ὑπ' αὐτοῦ πληροφορίαι. Οὗτος ὁμιλεῖ περὶ τοῦ βήματος καὶ τοῦ ἐπισκοπικοῦ θρόνου, εἰς τὸν ὁποῖον «ἀναβαίνει εἰσιῶν ὁ πατήρ καὶ ἐκεῖθεν ἐπεύχεται τῷ λαῷ τὴν εἰρήνην»¹, ὡς καὶ περὶ τοῦ θυσιαστηρίου² καὶ τῆς μυστικῆς καὶ ἱερᾶς καὶ φρικτῆς τραπέζης³, ἣτις ἐνίστε ἦτο ἀργυρότευκτος, ὅπως καὶ τὸ ἐπ' αὐτῆς χρησιμοποιοῦμενον διὰ τὴν τέλει τῆς Εὐχαριστίας ποτήριον ἦτο «χρυσοῦν καὶ λιθοκόλλητον»⁴. Ποιεῖται ἐπὶ πλέον μνεῖαν ἀνελκομένων ἀμφιθύρων⁵ καὶ ἀναστελλομένων παραπετασμάτων⁶.

---

1. Χ ρ υ σ ο σ τ ὄ μ ο υ, Κατὰ Ἰουδαίων III, 6, ἐκδ. Montfaucon 1, 614.

2. Χ ρ υ σ ο σ τ ὄ μ ο υ, Εἰς Α΄ Κορ. ὁμιλ. 41,4, ἐκδ. Montfaucon 10, 392.

3. Χ ρ υ σ ο σ τ ὄ μ ο υ, Περὶ μετανόιας 9,1, ἐκδ. Montfaucon 2, 349.

4. Χ ρ υ σ ο σ τ ὄ μ ο υ, Εἰς τὸν Ματθαῖον 50,3 ἐξ., ἐκδ. Montfaucon 7, 518.

5. Χ ρ υ σ ο σ τ ὄ μ ο υ, Εἰς τὴν πρὸς Ἐφεσ. ὁμιλ. 3,5, ἐκδ. Montfaucon 11,23.

6. Χ ρ υ σ ο σ τ ὄ μ ο υ, Εἰς Α΄ πρὸς Κορ. ὁμιλ. 36,6, ἐκδ. Montfaucon 10, 340.

Ὁ Χρυσόστομος ἀναφέρει ὡσαύτως τειχία διαχωρίζοντα τοὺς ἀνδρας ἐκ τῶν γυναικῶν: «Ἐχορῆν μὲν οὖν ἔνδον ἔχειν τὸ τεῖχος τὸ διεῖργον ὑμᾶς τῶν γυναικῶν· ἐπεὶ δὲ οὐ βούλεσθε, ἀναγκαῖον ἐνόμισαν εἶναι οἱ πατέρες κἂν ταῖς σανίσιν ὑμᾶς ταύτας διατειχίσαι· ὡς ἔγωγε ἀκούω τῶν πρεσβυτέρων ὅτι τὸ παλαιὸν οὐδὲ ταῦτα ἦν τὰ τειχία»⁷.

Ἐπειτα ὁ Χρυσόστομος ὁμιλεῖ περὶ τῶν λατρευτικῶν συνάξεων⁸, περὶ τῆς καθ' ὑπακοὴν ψαλμοφθίας καὶ τοῦ ὑποψάλλειν⁹, περὶ τῆς νηστείας¹⁰, περὶ τῆς μετανοίας καὶ τοῦ εὐχελαίου¹¹, περὶ τῶν λευκῶν ἐσθήτων τῶν λειτουργῶν¹², περὶ τῆς Μεγάλης Τεσσαρα-

---

7. Χ ρ υ σ ο σ τ ὅ μ ο υ, Εἰς τὸν Ματθ. ὁμιλ. 73,3, ἔκδ. Montfaucon 7,712. Παναγιώτου Τ ρ ε μ π έ λ α, Λειτουργικοὶ τύποι Αἰγύπτου καὶ Ἀνατολῆς, Ἀθῆναι, 1961, σελ. 120.

8. Χ ρ υ σ ο σ τ ὅ μ ο υ, Πρὸς τοὺς καταλείψαντας τὴν Ἐκκλησίαν..., Migne Ἐ.Π. 56, 263-271.

9. Ὑπακοὴ φαλλομένη κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ Πάσχα, κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Χρυσοστόμου, ἦτο ὁ ἐκ τοῦ ριζ' ψαλμοῦ στίχος: «Ἄβτη ἡ ἡμέρα, ἣν ἐποίησεν ὁ Κύριος, ἀγαλλιασώμεθα καὶ εὐφρανθῶμεν ἐν αὐτῇ» (Χ ρ υ σ ο σ τ ὅ μ ο υ, Εἰς τὸν ριζ' ψαλμόν, ἐν Migne Ἐ.Π. 55,328). Καὶ περὶ τοῦ στίχου: «Οἱ ὀφθαλμοὶ πάντων εἰς σέ ἐλπίζουσι καὶ σὺ δίδως τὴν τροφήν ἐν εὐκαιρίᾳ» λέγει ἀλλαχοῦ, ὅτι τὰ ρήματα ταῦτα «οἱ μεμνημένοι συνεχῶς ὑποψάλλουσιν» (Εἰς τὸν ριζ' ψαλμόν. Πρὸς καὶ ὁμιλίας εἰς τοὺς μα' καὶ ριμ' ψαλμοὺς): Παν. Τ ρ ε μ π έ λ α, ἔνθ' ἀνωτ., σελ. 128.

10. Χ ρ υ σ ο σ τ ὅ μ ο υ, Εἰς τοὺς ἀνδριάντας, ὁμιλ. γ', ἐν Migne Ἐ.Π. 49, 15-222.

11. Χ ρ υ σ ο σ τ ὅ μ ο υ, Εἰς Ματθ. ὁμιλ. 19,5 καὶ 22,5, ἐν Migne Ἐ.Π. 57,282 ἐξ. καὶ 305 ἐξ. Τ ο ὕ α ὕ τ ο ὕ, Περὶ ἱερωσύνης 3,6 καὶ 3,17, ἐν Migne Ἐ.Π. 48,644 καὶ 659-660.

12. Χ ρ υ σ ο σ τ ὅ μ ο υ, Εἰς τὸν Ματθαῖον ὁμιλία 82,6, ἐν Montfaucon 7,789.

κοστῆς¹³, περὶ συναθροίσεως κατὰ τὴν Μεγάλην Παρασκευὴν πρὸς τιμὴν τῶν μαρτύρων καὶ τῶν νεκρῶν¹⁴, περὶ ἑορτῆς πάντων τῶν μαρτύρων κατὰ τὴν πρώτην Κυριακὴν μετὰ τὴν Πεντηκοστὴν¹⁵ κ.τ.τ.

Λίαν ἐνδιαφέροντα εἶναι τὰ ὑπὸ τοῦ Χρυσοστόμου περὶ τῆς ἑορτῆς τῶν Χριστουγέννων μαρτυρούμενα ἐν τῷ «Λόγῳ εἰς τὴν γενέθλιον ἡμέραν τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ»¹⁶. Ὁ λόγος οὗτος ἐξεφωνήθη ἐν Ἀντιοχείᾳ τῷ 388 κατὰ τὸν Usener, τῷ 386 κατὰ τοὺς Montfaucon, Tillemont καὶ Duchesne καὶ τῷ 387 κατὰ τὸν Clinton¹⁷. Ἐν τῷ λόγῳ τούτῳ ὁ ἱερός πατὴρ πιστοποιεῖ, ὅτι ἡ ἑορτὴ αὕτη εἰσῆχθη περίπου πρὸ δεκαετίας, τοῦθ' ὅπερ ἡμφεσθητήθη ὑπὸ τῶν H. Usener¹⁸ καὶ Dom Bernard Botte¹⁹, οἵτινες ἰσχυρίσθησαν, ὅτι δῆθεν ὁ λόγος οὗτος ἐξεφωνήθη κατὰ τὸν πρῶτον ἑορτασμὸν τῶν Χριστουγέννων ἐν Ἀντιοχείᾳ. Ἡ ἄποψις αὕτη ἀνηρέθη ὑπὸ τοῦ χαράσσοντος τὰς γραμμὰς ταύτας δι' ἀνακοινώσεως γενομένης γερμανιστὶ κατὰ τὴν 21ην «Λειτουργικὴν Ἑβδομάδα» τοῦ ἐν Παρισίοις Ἰνστιτούτου Ὁρθοδόξου Θεολογίας

---

13. Πρβλ. Χ ρ υ σ σ ο σ τ ὄ μ ο υ, Ὁμιλία εἰς τοὺς ἀνδριάντας, Migne Ἑ.Π. 49, 15-222.

14. Χ ρ υ σ σ ο σ τ ὄ μ ο υ, Κατὰ Ἰουδαίων λόγος δ', ἐν Migne Ἑ.Π. 48, 904.

15. Migne Ἑ.Π. 50, 705. Ἡ ἑορτὴ αὕτη «βραδύτερον προσλαβόσα εὐρύτερον περιεχόμενον μετετράπη εἰς τὴν ἑορτὴν τῶν Ἀγίων Πάντων (Παν. Τ ρ ε μ π έ λ α, ἐνθ' ἀνωτ., σελ. 365).

16. Migne Ἑ.Π. 49, 351-362.

17. G. Rietschel, Weihnachten, ἐν Realenzy Klupädie für protestantische Theologie und Kirche³, τόμ. 21 (1908).

18. H. U s e n e r, Das Weihnachtsfest², Bonn 1911, σελ. 239 ἔξ.

19. Dom Bernard B o t t e, Les origines de la Noël et de l'Épiphanie, Louvain 1932, σελ. 23-24.

«Ἅγιος Σέργιος», παρισταμένου τοῦ πατρὸς Bernard Botte καὶ οὐδενὸς οὐδὲν ἀντειπόντος κατὰ τὴν ἐπακολουθήσασαν συζήτησιν²⁰. Ἡ ἀναίρεσις αὐτῆ ἐγένετο ὑφ' ἡμῶν τῇ βοηθείᾳ τῆς προσεκτικῆς ἀναλύσεως τοῦ κεμένου τοῦ λόγου, ὅστις ρητῶς προϋποθέτει τὴν ἐπ' ὀλίγα ἔτη ὑπαρξιν τῆς ἐορτῆς: «Πάλαι ταύτην ἐπεθύμουν ἐγὼ τὴν ἡμέραν ἰδεῖν, καὶ οὐχὶ ἀπλῶς ἰδεῖν, ἀλλὰ μετὰ πλήθους τοσούτου· καὶ διηνεκῶς ἠυχόμην οὕτως ἡμῖν πληρωθῆναι τὸ θέατρον, ὥσπερ ἔστι νῦν ὄρᾶν πεπληρωμένον... Καίτοι γε οὐ πωδέκατόν ἐστιν ἔτος ἐξ οὗ δήλη καὶ γνωριμος ἡμῖν αὕτη ἡ ἡμέρα γεγέννητα»²⁴. «Κομισθεῖσα νῦν, καὶ οὐ πρὸ πολλῶν ἐτῶν, ἀθρόον οὕτως ἀνέδραμε, καὶ τοσοῦτον ἦνεγκε τὸ καρπὸν, ὅσον περ ἔστι νῦν ὄρᾶν, τῶν περιβόλων ἡμῖν πεπληρωμένων, καὶ τῆς ἐκκλησίας ἀπάσης στενοχωρουμένης τῷ πλήθει τῶν συνδραμόντων»²². «Οὐ μόνον κατελύθη, ἀλλὰ καὶ καθ' ἕκαστον ἔτος ἐπιδίδωσι καὶ λαμπρότερα γίνεται»²³. «Ὅθεν οὐκ ἄν τις ἀμάρτοι καὶ νέαν αὐτὴν ὁμοῦ καὶ ἀρχαίαν προσειπὼν· νέαν μὲν διὰ τὸ προσφάτως ἡμῖν γνωρισθῆναι, παλαιὰν δὲ καὶ ἀρχαίαν διὰ τὸ ταῖς πρεσβυτέραις ταχέως ὁμήλικα γενέσθαι, καὶ πρὸς τὸ αὐτὸ τῆς ἡλικίας φθάσαι μέτρον»²⁴.

Κατὰ τὸν Χρυσόστομον, «ἡ κατὰ σάρκα γέννησις» εἶναι «ἡ πασῶν τῶν ἐορτῶν σεμνοτάτη καὶ φρικωδεστάτη, ἦν οὐκ ἄν τις ἀμάρτοι μητρόπολιν πασῶν τῶν ἐορτῶν προσειπὼν... Ἄπὸ γὰρ

---

20. Ἡ ἀνακοίνωσις αὕτη ἐδημοσιεύθη εἰς γαλλικὴν μετάφρασιν: Evangelos Theodorou, Saint Jean Chrysostome et la fête de Noël, Ἐνάτυπον ἐκ τοῦ τόμου «Noël-Epiphanie-Retour du Christ», Paris 1967.

21. Χρυσόστομου, ἐνθ' ἀνωτ., στ. 352.

22. Αὐτόθι, στ. 351.

23. Αὐτόθι, στ. 352.

24. Αὐτόθι, στ. 351.

ταύτης τὰ Θεοφάνια καὶ τὸ Πάσχα τὸ ἱερὸν καὶ ἡ Ἀνάληψις καὶ ἡ Πεντηκοστὴ τὴν ἀρχὴν καὶ τὴν ὑπόθεσιν ἔλαβον»²⁵.

Ἐπειτα ὁ Χρυσόστομος ὁμιλεῖ περὶ τῶν ἀκολουθιῶν τοῦ ἡμεροφυκτίου, ἤτοι περὶ τοῦ ἑσπερινοῦ καὶ τοῦ ὄρθρου²⁶, περὶ νυκτερινῶν ἀκολουθιῶν²⁷, περὶ παννυχίων ἢ παννυχίδων, περὶ τῆς 3ης, 6ης καὶ 9ης ὥρας καὶ περὶ τῶν μοναχικῶν ἀκολουθιῶν²⁸.

(Συνεχίζεται)

ΕΤΑΓΓΕΛΟΣ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ

Καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

25. Χρυσόστομος, Λόγος εἰς τὸν μακάριον Φιλογόγιον, ἐν Migne Ἑ.Π. 48, 752.

26. Χρυσόστομος, Εἰς τὸν ρμ' ψαλμόν, ἐν Migne Ἑ.Π. 55, 426-427. Τοῦ αὐτοῦ, Εἰς τὰς Πράξεις ὁμιλ. 18,5, ἐν Migne Ἑ.Π. 60, 147.

27. Χρυσόστομος, Εἰς τὰς Πράξ. ὁμιλ. 26, ἐν Migne Ἑ.Π. 60, 197 ἐξ.

28. Χρυσόστομος, Εἰς τὴν Α' Τιμῆθ. ὁμιλ. 14,3,4, ἐν Migne Ἑ.Π. 62, 575. Τοῦ αὐτοῦ, Εἰς τὸν Ψαλμ. ρη', ἐν Migne Ἑ.Π. 55, 705. Παν. Τρεμπέλα, ἔνθ' ἀνωτ., σελ. 362.

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΙΣ

Ἀποφάσει τῆς Ἐποπτικῆς Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς (Πρακτικὸν τῆς 23/1/69), ἅπαντες οἱ Ἱ. Ναοὶ τῆς Χώρας εἰς τοὺς ὁποίους ἀπεστέλλετο ἡ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» δὲν θὰ λαμβάνωσιν εἰς τὸ ἐξῆς φύλλον καθ' ὑποχρέωσιν. Οἱ Πρόεδροι τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Συμβουλίων ἐκάστου Ἱ. Ναοῦ, ἐφ' ὅσον ἐπιθυμοῦν νὰ συνεχισθῇ ἡ ἀποστολὴ διὰ νὰ ἔχωσι τὴν σειρὰν τῶν τόμων τοῦ Περιδικοῦ εἰς τὰς Βιβλιοθήκας τῶν Ἱ. Ναῶν, παρακαλοῦνται νὰ δηλώσωσι τοῦτο ἐγγράφως, συναποστέλλοντες καὶ τὴν ἐτησίαν συνδρομήν, ὁδὸς Ἰωάννου Γενναδίου 14, Ἀθῆναι (140), Περιδικὸν «ΕΚΚΛΗΣΙΑ».

Η ΕΥΑΓΓΕΛΙΚΗ ΗΘΙΚΗ

«Πῦρ ἦλθον βαλεῖν εἰς τὴν γῆν,
καὶ τί θέλω εἰ ἤδη ἀνήφθη»
(Λουκ. ιβ', 49).

1. Ἡ οἰκουμενικότης τῆς ἠθικῆς τοῦ Εὐαγγελίου.

Ἐπιχριστιανισμός, τὸ κατ' ἐξοχήν τοῦτο κήρυγμα τῆς εἰρήνης καὶ τῆς ἀγάπης, ἦλθεν εἰς τὸν κόσμον ὡς μία ἐπανάστασις. Αὐτὸς οὗτος ὁ ἰδρυτὴς του, ὁ «υἱὸς τῆς εἰρήνης» ἀπευθύνει εἰς τὸν κόσμον ὁλόκληρον τὴν προειδοποίησιν «πῦρ ἦλθον βαλεῖν εἰς τὴν γῆν, καὶ τί θέλω εἰ ἤδη ἀνήφθη!» (Λουκ. ιβ', 49). Ὅσον δὴποτε καὶ ἂν τοῦτο φαίνεται παράδοξον, τὸ Εὐαγγέλιον τῆς ἀγάπης προεκάλεσε τεραστίαν ἀναταραχὴν καὶ διαμερισμὸν μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων. Ὁ μέχρι τότε ἀκαμπτὸς καὶ ἀκλόνητος Μωσαϊκὸς Νόμος, ἡ σιδηρᾶ ἐκείνη Διαθήκη, ὑφίστατο ἤδη τροπολογίας, συμπληρώσεις καὶ θελιτώσεις, ἀνατρεπούσας ἐκ θεμελιῶν τὰ νεννομηθέντα καὶ ἐδίδετο εἰς τὰς σκληρὰς διατάξεις του μία ἐντελῶς νέα ἔρμηνεία, ἐν νέον περιεχόμενον, ἐξόχως πνευματικόν. Ἡ νέα θρησκεία δὲν ἀπευθύνεται καὶ δὲν προσορίζεται μόνον διὰ τὸν περιούσιον λαὸν τοῦ Ἰσραὴλ. Κρούει τὰς θύρας τῶν ἐθνῶν. Ἡ οἰκουμενικότης τοῦ Εὐαγγελικοῦ Νόμου θραύει τὸν κλοιόν, τὸ σκληρὸν κέλυφος μὲ τὸ ὅποιον ὁ Μωϋσῆς περιέβαλε τὸν ἀποκαλυφθέντα αὐτῷ Θεῖον Νόμον καὶ ὡς πλήρης πλέον ἀποκάλυψις τῆς θείας ἀληθείας καὶ σοφίας μιᾶς ἐντελῶς νέας ζωῆς, θεμελιώνει τὴν καινὴν κτίσιν.

Εἰς τὴν νέαν ταύτην πολιτείαν, Ἕλληνες καὶ Ἰουδαῖοι, περιτετημένοι καὶ ἀπερίτμητοι, θάρβαροι καὶ Σκυῖται, δοῦλοι καὶ ἐλεύθεροι, ἄρρενες καὶ θήλειες εἶναι συμπολιταὶ τοῦ Χριστοῦ, ἀλλήλων μέλη, ἀδελφοί, συγκοινωνοὶ καὶ συγκληρονόμοι τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ. Εἶναι τὸ βασίλειον ἱεράτευμα, τοῦ ὁποίου τὸ πνεῦμα τὰ τοῦ Χριστοῦ φρονεῖ καὶ κατὰ πάντα ἐν Χριστῷ πολιτεύεται. Τὸ Εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ ἀποτελεῖ τὸν συνταγματικὸν χάρτην, τὴν διδον τῆς ζωῆς τῆς νέας κοινωνίας, ἣ ὅποια προσδιορίζει καὶ διαγράφει τὰς ἐξωτερικὰς ἐν τῷ βίῳ σχέσεις καὶ τὴν ἐν γένει συμπεριφορὰν ἐν τῷ κόσμῳ τῶν πολιτῶν τῆς, κυρίως ὅμως ἀναφέρεται καὶ ἰδιαιτέρως ἐπιμένει εἰς τὴν ἀγνότητα τοῦ ἑσωτερικοῦ μας κόσμου, «εἰς τὸ ἔσωθεν τοῦ ποτηρίου καὶ τῆς παροψίδος» (πρὸς Ματθ. κγ', 26). Ἡ τήρησις τῶν ἐξωτερικῶν τύπων, ὅταν τοῦτο

δὲν ἀποτελεῖ ἐπιταγὴν ἐσωτερικῆς παρορμήσεως, ὅταν τοῦτο δὲν ἐκπορεύεται ἐκ πίστεως ζωῆς καὶ ψυχῆς γηφούσης, στερεῖται πάσης ἠθικῆς ἀξίας καὶ οὐδεμίαν δύναται νὰ ἔχη σχέσιν πρὸς τὴν ἠθικὴν τοῦ Εὐαγγελίου. Εἶναι φαρισαϊσμός. Καὶ ὁ φαρισαϊσμός τοῦ Εὐαγγελίου ἐτήρει τὸν Νόμον καὶ τὰς παραδόσεις. Ἦσκει κατὰ γράμμα τὴν εὐσέθειαν τὴν ἐκ τοῦ Νόμου. Διὰ τοῦτο καὶ ἐπίστευεν ὅτι δύναται μετὰ παρρησίας νὰ λέγῃ· «Νηστεύω δις τοῦ Σαββάτου, ἀποδεκατῶ πάντα, ὅσα κτῶμαι» (Λουκ. ιη', 12). Ἐκ παραλλήλου ὅμως κατακρίνει πάντας τοὺς λοιποὺς ἀνθρώπους, τοὺς ὁποίους καὶ χαρακτηρίζει ἄρπαγας, ἀδίκους καὶ μοιχοὺς, περιφρονεῖ δὲ κατὰ πρόσωπον ὡς ἁμαρτωλὸν τὸν ἐν ταπεινώσει προσευχόμενον καὶ ἐπικαλούμενον τὸν οἶκτον τοῦ Θεοῦ τελώνην.

Ἐναντίον ἀκριδῶς αὐτῆς τῆς ὑποκριτικῆς ἠθικῆς ἐκείνων, οἵτινες «διῦλιζον τὸν κώνωπα καὶ κατέπινον τὴν κάμηλον» (πρὸς Ματθ. γ', 24), ἐκινήθη ἡ ρομφαία τοῦ Εὐαγγελικοῦ Νόμου. Ἦλθεν ὡς πῦρ καθαῖρον καὶ κατακαῖον πᾶν τοῦ ἐκ τοῦ πονηροῦ γεννηθένον, ἅμα δὲ καὶ καθαγιαζόν τοὺς ζηλωτὰς τῆς διὰ τοῦ αἵματος τοῦ Χριστοῦ ἐγκαινισθείσης νέας ἠθικῆς τάξεως, νέας ζωῆς. Ἡ ἠθικὴ τοῦ Εὐαγγελίου εἶναι ἠθικὴ τῆς ἀπολυτρώσεως, τείνουσα εἰς τὴν τελείωσιν τοῦ ἀνθρώπου. Καὶ τότε μόνον τελειοῦται ὁ ἄνθρωπος, ὅταν μορφωθῇ ἐν αὐτῷ ὁ Χριστός.

2. Ἐ ν ὀ τ η ς π ῖ σ τ ε ω ς κ α ἰ ἠ ἠ θ ῖ κ ῆ ς ἐ ν τ ῷ Εὐ α γ γ ε λ ῖ ω.

Πίστις καὶ ἠθικὴ ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ τῆς χάριτος εἶναι ἀδιασπᾶστος ἡνωμένα, ὡς τὸ αἷτιον καὶ τὸ αἰτιατόν. Ἡ εἰς Χριστὸν πίστις εἶναι ἡ γεννώσα ὡς φυσικὴν συνέπειαν τὴν ἐν Χριστῷ ἠθικὴν ἀναγέννησιν. Μὴ ὑπαρχούσης τῆς πίστεως, ἡ ἠθικὴ τελείωσις ἀποβαίνει ἀνέφικτος. Ἡ πίστις εἶναι ἡ δύναμις ἐκείνη, ἡ ὁποία θὰ ἐκριζώσῃ ἐκ τῆς καρδίας μας τὸ σπέρμα τῆς κακίας καὶ ἀνηθικότητος, πᾶν ζιζάνιον τὸ ὁποῖον συμπτύγει τὴν πρὸς τὸ φῶς τοῦ Χριστοῦ ἔφесίν μας. Καὶ ἀφοῦ καθάρῃ τὴν συνείδησίν μας ἀπὸ παντὸς μολυσμοῦ, μᾶς παρέχει ὄλον τὸν ἀναγκαῖον ἐξοπλισμόν, διὰ νὰ ἀποκρούσωμεν ὅλα τὰ πεπυρωμένα θέλη τοῦ ἀντιδίκου. Εἶναι, λοιπόν, ἡ πίστις καὶ μήτηρ καὶ τροφὸς καὶ ὑπερασπιστῆς καὶ σύμμαχος ἀκαταμάχητος τῆς ἠθικῆς. Ὁ κλονισμός τῆς πίστεως προκαλεῖ μυρίας ταλαντεύσεις ἐπὶ τοῦ ἠθικοῦ πεδίου, ἡ δὲ νέκρωσις ταύτης συνεπάγεται καὶ τὸν ἠθικὸν θάνατον. Ἡ ἠθικὴ ἀποδυναμοῦται, εὐθύς ὡς διακόπτει τὰς σχέσεις της μὲ τὴν πίστιν. Παραμένει ἀνέστιος καὶ εὐάλωτος. Ὁμοιάζει τότε μὲ πάλαι ποτὲ

ὀχυρώτατον φρούριον, τὸ ὁποῖον καταρρέει καὶ κατακυριεύεται μετὰ τὴν πρώτην ἔφοδον τοῦ ἐχθροῦ, καθ' ὅσον ἐστερήθη τῶν γενναίων ὑπερασπιστῶν του. Συνεπῶς οὐδένα ἐξαπατοῦν ὅσοι ὑποστηρίζουν ὅτι ὁ ἄνθρωπος δύναται νὰ φθάσῃ εἰς τὴν ἠθικὴν τελειότητα καὶ ἄνευ τοῦ θρησκευτικοῦ στοιχείου τῆς πίστεως. Ἡ ἠθικὴ ἐν Χριστῷ τελειοῦσι εἶναι ἡ μόνη ὁδηγοῦσα εἰς τὴν ἠθικὴν ἀναγέννησιν τοῦ ἀνθρώπου καὶ εἰς τὴν δικαιοσύνην καὶ σωτηρίαν διὰ τῆς Θείας Χάριτος. Αὕτη δὲ ἐπιτυγχάνεται διὰ τῆς σταθερᾶς καὶ ἀμετακινήτου πορείας μας ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τῆς πίστεως. Οἱ ἀδήποτε παρέκκλισις ὁδηγεῖ θάττον ἢ βράδιον εἰς ἀμβλυσιν τοῦ ἠθικοῦ συναισθήματος, εἰς ἐκπεσμόν ἐκ τῆς Θείας Χάριτος, εἰς ἄρνησιν τοῦ Χριστοῦ καὶ τοῦ Εὐαγγελίου Του, εἰς ἠθικὸν ἐκτροχιασμόν.

Ἡ ἠθικὴ τοῦ Εὐαγγελίου δὲν ὑπόκειται εἰς μερισμόν καὶ ἀξιολόγησιν μεταξὺ μείζονος ἢ ἐλάσσονος κανόνος. Δὲν ἐπιδέχεται μεταβολὴν ἢ ἀλλοίωσιν οὔτε κατὰ ἓν ἴωτα. Αὕτη εἶναι πλήρωμα τῆς τοῦ Θεοῦ σοφίας, ἣτις ἀπεκαλύφθη εἰς πάντα τὰ ἔθνη διὰ τοῦ ἐνανθρωπήσαντος Υἱοῦ καὶ Λόγου τοῦ Θεοῦ. Ἐχει κύρος αἰώνιον καὶ ἀπόλυτον καὶ οὐδεμία ἀνθρωπίνη ἐπίνοια ἢ γνώμη δύναται νὰ συμπληρώσῃ ταύτην. Διότι τὸ τέλειον δὲν ἔχει ἀνάγκην συμπληρώσεως. Πολλὰ, ἐν τούτοις, φωναὶ ἠκούσθησαν κατὰ καιροὺς, ἀπηχοῦσαι δῆθεν τὴν φωνὴν εὐρυτέρας κινήσεως, περὶ τῆς ἀνάγκης τῆς ρεαλιστικότερας θεωρήσεως ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας τοῦ προβλήματος τῆς ἠθικῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου, ὑπὸ τὸ φῶς τῶν κοινωνικῶν ἐξελίξεων καὶ τῶν ἀντιλήψεων τῆς ἐποχῆς μας. Αἱ φωναὶ αὗται ἐξῆλθον ἐξ ἀκαθάρτων χειλέων καὶ ἐκ τοῦ περισσεύματος καρδιῶν, ἐν ταῖς ὁποῖαις ὑπερεπλεόνασε ἡ ἁμαρτία καὶ ἀποτελοῦν βλασφημίαν. Διότι οἱ ἄνθρωποι αὗτοί, προφανῶς, ἐκλαμβάνουν τὸν ἠθικὸν κώδικα τοῦ Εὐαγγελίου ὡς εἶδος τι Κώδικος Διαρκοῦς Νομολογίας, ὁ ὁποῖος, κατὰ τὴν ἐκάστοτε κρίσιν τῶν ἀνθρωπίνων δικαστηρίων, δημιουργεῖ νέον δίκαιον.

Εἰς τὴν ὀνομαζομένην, κατ' εὐφημισμὸν ἀσφαλῶς, «φιλελευθέραν» ταύτην κίνησιν συναπήχθησαν καὶ πρόσωπα ἀνύποπτα χαίροντα ἐκτιμῆσεως μεταξὺ τῆς χριστιανικῆς κοινωνίας, διὰ τοῦτο δὲ καὶ ἡ βλάβη καὶ ἡ ἐξ αὐτῆς ἠθικὴ κρίσις προσέλαβε διαστάσεις. Διότι οἱ πονηρεύομενοι μετέρχονται πολλὰς μεθοδείας, διὰ νὰ πείσουν καὶ τοὺς συναετοὺς καὶ νουνεγεῖς. Πῶς εἶναι δυνατόν, λέγουν, μετὰ πάροδον τόσων αἰώνων ἀπὸ τοῦ κηρύγματος τοῦ Κυρίου καὶ τῶν μαθητῶν Του καὶ ἐνῶ ἕκτοτε ἡ ἀνθρωπότης ἐγνώρισεν ἀληθῆ ἐπανάστασιν εἰς τὸν τρόπον τῆς ζωῆς τῆς, εἰς τὰς ἀντιλήψεις καὶ τὰς κοινωνικὰς ἐκδηλώσεις τῆς ἀκόμῃ δὲ καὶ εἰς τὰ ἰδανικά τῆς, νὰ ἐφαρμοσθοῦν καὶ νὰ τύχουν γενικῆς ἀποδοχῆς

οἱ περὶ ἠθικῆς κανόνες τοῦ Εὐαγγελίου; Ὅθεν, καλοῦν τὴν Ἐκκλησίαν νὰ ἐγκύψῃ περισσότερον εἰς τὰ προβλήματα τοῦ ποιμνίου τῆς τὰ σχετιζόμενα μὲ αὐτὴν ταύτην τὴν ζωὴν καὶ νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν σκληρὰν γραμμὴν, ἣ ὅποια, ἀντὶ νὰ προσελκύσῃ, ἀπομακρύνει τὰ πνευματικὰ αὐτῆς τέκνα.

Εὐρισκόμεθα ἐνώπιον τῆς κλασσικῆς περιπτώσεως ἀπιστίας καὶ δὴ ὀργανωμένης. Τὴν ἀντιπαρερχόμεθα. Ἔχομεν ὅμως ὑποχρέωσιν νὰ ὑπομνήσωμεν εἰς τὰ ἰδικὰ μας τέκνα, διὰ νὰ τὰ στηρίζωμεν ἐν τῇ πίστει ὅτι, ὅπως ὁ Χριστὸς εἶναι εἰς καὶ παραμένει ὁ αὐτὸς ἀνὰ τοὺς αἰῶνας, οὕτω καὶ ἡ ἠθικὴ τοῦ Εὐαγγελίου Του εἶναι καὶ θὰ παραμείνῃ εἰς τὴν αἰωνιότητα φῶς ἀναλλοίωτον καὶ ἀνέσπερον, φωτίζον πάντα ἄνθρωπον ἐρχόμενον εἰς τὸν κόσμον, αὐτὴ αὕτη ἡ καθαρὰ καὶ πλήρης ἀγάπης καὶ πνευματικῶν ἐπαγγελιῶν φωνὴ τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν, ὅστις εἰς τοῦτο ἐλήλυθεν ἐν τῷ κόσμῳ καὶ ὑπὲρ ἡμῶν ἔπαθεν, ἵνα θεμελιώσῃ διὰ τῆς ἠθικῆς διδασχῆς του ἐπὶ τῆς πέτρας τῆς πίστεως ἓνα νέον κόσμον, τὸν κόσμον τῆς Χάριτος.

3. Ὁ Φαρισαϊσμός ἐπιζητεῖ εἰς τὰς καρδίας μας.

Ἄτυχῶς καὶ αὐτὸς ὁ χριστιανικὸς κόσμος, ὁ κατέχων τὸν πολύτιμον μαργαρίτην, τὴν ὑψίστην ἠθικὴν διδασκαλίαν τοῦ Εὐαγγελίου, δὲν ἠδυνήθη νὰ ὀρθοποδήσῃ ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τῆς ζωῆς. Τὰ ἔργα ἡμῶν μαρτυροῦν ὅτι εὐρίσκονται εἰς πλήρη διάστασιν μὲ τὰς ἐντολάς Ἐκείνου, ὅστις, χάριν ἡμῶν καὶ ὑπὲρ ἡμῶν, ἔπαθεν ἵνα ἄρῃ τὰς ἁμαρτίας μας καὶ μᾶς ἐπαναφέρῃ ἐκ τοῦ ἠθικοῦ θανάτου εἰς τὴν ζωὴν τῆς ἠθικῆς λαμπρότητος καὶ χάριτος. Ὑποκρινόμεθα τοὺς χριστιανούς. Ὁ Φαρισαϊσμός ζῆ ἐκ νέου εἰς τὰς καρδίας μας, διότι ἔπαυσε νὰ οἰκῆ εἰς αὐτάς ὁ Χριστὸς. Ἐκεῖνος θέλει καρδίαν καθαρὰν καὶ ἀμόλυντον. Αἱ ἰδικαὶ μας καρδίαι θρίθουν κακίας καὶ πάσης πλεονεξίας. Τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου ἡμῶν ὀνομάζομεν καὶ ἐπικαλούμεθα καὶ δοξάζομεν, ἀλλὰ τὴν φωνὴν Του δὲν ἀκούομεν. Τὸν τιμῶμεν μὲ τὰ χεῖλην ἀκάθαρτα, ἐνῶ ἡ καρδία μας πόρρω ἀπέχει αὐτοῦ. Τοιαύτην ὅμως προσκύνῃσιν καὶ τοιαύτην τιμῆν δὲν τὴν θέλει ὁ Κύριος. Ἐφ' ὅσον τὸ Εὐαγγέλιον τῆς σωτηρίας κατέστη δι' ἡμᾶς νεκρὸν γράμμα, ἀπηρχαιωμένον ἀνάγνωσμα, εἶναι βλασφημία νὰ ἐπικαλούμεθα τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ.

Προφανῶς, οἱ νεωτερίζοντες ἠθικολόγοι οὐδέποτε ἐγνώρισαν τὸ μεγαλεῖον καὶ τὴν ὠραιότητα τῆς Εὐαγγελικῆς ἠθικῆς, οὐδέποτε ἐγεύθησαν τῆς οὐσίας τοῦ Χριστιανικοῦ ιδεώδους, τὸ ὅποιον

συνίσταται εἰς τὴν ἀναζήτησιν τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ. Παρασυρόμενοι ἐκ τῆς ἐν τῷ κόσμῳ λεγομένης ἠθικῆς τάξεως, παραπλανοῦν καὶ παρασύρουν πέραν τῆς περιοχῆς τοῦ εὐαγγελικοῦ φωτός. Ἐκεῖ δὲ εἰς τὸ σκότος θέτουν ὑπὸ συζήτησιν καὶ ἀναθεώρησιν τὴν χριστιανικὴν ἠθικὴν, διὰ τὴν προσαρμοζέσθαι αὐτὴ εἰς τὰς σημερινὰς ἀντιλήψεις. Δὲν ἐνδιαφέρονται διὰ τὸν ἔσω ἄνθρωπον, διὰ τὴν ψυχὴν του. Τοὺς ἐνδιαφέρουν οἱ ἐξωτερικοὶ τύποι. Δὲν θέλουν γὰρ ἔχουν τὴν κατακραυγὴν καὶ τὸν ἔλεγχον τῆς Ἐκκλησίας εἰς τὰς κοινωνικὰς καὶ ἄλλας ἐκδηλώσεις των. Θέλουν μίαν ἀνοχὴν εἰς ὅλα, διότι, ὅπως λέγουν, δὲν ζῶμεν εἰς τοὺς εὐαγγελικοὺς χρόνους. Ἡ ζωὴ ἔχει ἀλλάξει. Καὶ ἡ Ἐκκλησία ὀφείλει γὰρ ἀκολουθήσῃ τὴν ζωὴν.

Ἡμεῖς δὲ οἱ τὰ Χριστοῦ φρονούντες ἀντιτάσσομεν ὅτι ἡ Ἐκκλησία, ὡς ταπεινὸς τῆς Θείας Χάριτος, εἶναι ἡ ζωὴ, ἡ ἀλήθεια καὶ τὸ φῶς καὶ μόνον ἡ ἐν Χριστῷ ἐλευθερία ἐξασφαλίζει εἰς πάντα ἄνθρωπον διὰ τῆς πίστεως καὶ τῆς ἠθικῆς δυνάμεως τοῦ ζωοποιοῦ Σταυροῦ τὴν τελείωσιν καὶ δικαίωσιν. Ἡ Ἐκκλησία, κεφαλὴν ἔχουσα τὸν Ἀρχιεπίσκοπον καὶ Ἐπίσκοπον τῶν ψυχῶν ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, δὲν ἀκολουθεῖ, ἀλλὰ ἠγγεῖται καὶ κατευθύνει τὸ ποιμνιον εἰς λειμῶνας χλοερύς, ἀναζητοῦσα τὰ ἀπολωλότα. Πάσχει διὰ τὰ παραπλανηθέντα τέκνα τῆς, τὰ ὅποια ἐπληθύνθησαν ἐπὶ τῶν ἡμερῶν μας, διότι ὑπήκουσαν εἰς φωνὰς ψευδοποιμένων καὶ ψευδοδιδασκάλων.

Ἄς παύσωμεν γὰρ ὑποκρινόμεθα καὶ ἄς ἀναζητήσωμεν καὶ ἡμεῖς τὸν Ποιμένα μας. Ἄς κλείσωμεν τὰ ὄτια μας εἰς ξένας φωνάς. Δὲν ὑπάρχει σκληρὰ γραμμὴ εἰς τὴν ἠθικὴν τοῦ Εὐαγγελίου. Σκληροκάρδιοι καὶ βραδεῖς εἴμεθα ἡμεῖς. Τὸ φορτίον τοῦ Σταυροῦ, ὁ ζυγὸς τοῦ Χριστοῦ δὲν εἶναι δυσβάστακτος, ἀλλὰ ἐλαφρὸς καὶ μᾶς χαρίζει ἀνάπαυσιν, ὅταν ἀπαλλαγῶμεν ἀπὸ τὸ βάρος καὶ τὴν δουλείαν τοῦ σαρκικοῦ νόμου. Δὲν πταίει ἡ λαμπρότης τοῦ ἡλίου, ἂν ἡμεῖς δὲν δυνάμεθα γὰρ τὸν ἀτενίσωμεν, ἀλλὰ ἡ ἰδική μας ἀσθενὴς βρασις. Καὶ δὲν δυνάμεθα γὰρ αἰτιώμεθα τὸν ἰατρόν, διότι κατακείμεθα ἀσθενεῖς, καθ' ὃν χρόνον γνωρίζομεν ὅτι δὲν ἐτηρήσαμεν τὰς ἐντολάς του, οὐδὲ ἐλάβομεν τὰ πρὸς ἴασιν φάρμακα.

Καιρὸς εἶναι γὰρ ἀναθεωρήσωμεν οὐχὶ τὴν ἠθικὴν τοῦ Εὐαγγελίου, ἀλλὰ τὸν ἰδικόν μας ἐπαίσχυντον βίον. Καιρὸς εἶναι γὰρ ἐκδιώξωμεν ἀπὸ τὰς καρδίας μας τὸν ἄφρονα, τὸν ὑποκριτὴν φαρισαῖον καὶ γὰρ ἐγκαταστήσωμεν ἐν αὐταῖς τὸν συντετριμμένον καὶ ταπεινὸν τελώνην καὶ ἐν μετανοίᾳ γὰρ ἐπαναλάβωμεν μετ' αὐτοῦ. «Ὁ Θεὸς ἰλάσθητί μοι τῷ ἁμαρτωλῷ» (Λουκ. ιη', 13).

† Ὁ Δράμας ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ

Ποιμαντικά Θέματα

Η ΠΡΩΤΗ ΑΓΑΠΗ

Β'.

Ἡ αἴγλη τῆς πρώτης ἀγάπης ἐντοπίζεται εἰς τὸ γεγονός, ὅτι πρόκειται περὶ ὀλοθύμου καὶ καθολικῆς ἀφοσιώσεως τοῦ ἀγαπῶντος πρὸς τὸ ἀγαπώμενον πρόσωπον. Ὁ ἀποκαλυπτικὸς Ἰησοῦς θέλει τὴν πρώτην ἀγάπην ὡς κινουσαν δύναμιν εἰς τὸ ὅλον ἔργον τῆς ποιμαντικῆς διακονίας. Διὰ τοῦτο τὰ ἔργα, τὰ ὁποῖα ἡ πρώτη ἀγάπη πραγματοποιεῖ, χαρακτηρίζει ὁ Ἰησοῦς ὡς «πρῶτα ἔργα»! Ἡ ἀξιολογικὴ ὑπεροχὴ τῶν πρώτων ἔργων εἶναι σαφῶς ἀνωτέρα τῶν ἔργων τῆς «δευτέρας» ἀγάπης. Διὰ τοῦτο ἀπαιτεῖ ἀπὸ τὸν καλόν, κατὰ τὰ ἄλλα Ἐπίσκοπον, νὰ ἐνθυμηθῆ ἀπὸ ποῖον ὕψος ἀγάπης ἐξέπεσε, νὰ μετανοήσῃ καὶ νὰ φροντίσῃ νὰ κάμῃ καὶ πάλιν τὰ «πρῶτα ἔργα» (Ἀποκ. 2, 5).

Ἄλλὰ θεβαίως ἡ «πτώσις» ἐκ τῆς πρώτης ἀγάπης θέτει τὸ ἐρώτημα εἰς ποίαν νέαν κατάστασιν περιέρχεται ὁ «πίπτων» ἐκ τοῦ ὕψους τῆς ἀγάπης αὐτῆς, ὥστε νὰ δημιουργητῆ ἡ ἀνάγκη τῆς μετανοίας. Ἡ ὑπονοουμένη ἐν τούτοις κατάστασις αὐτὴ δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ εἶναι ἄλλη ἀπὸ ἐκείνην τῆς φιλαυτίας. Ὅταν κανεὶς ἐγκαταλείπῃ τὴν πρώτην ἀγάπην πρὸς τὸ ἐρώμενον πρόσωπον, σημαίνει ὅτι προσφέρει εἰς κάποιον ἄλλο «πρόσωπον» τὴν ἀγάπην αὐτήν. Διότι ἡ πρώτη ἀγάπη, ὡς συνισταμένη τῶν αἰσθημάτων ἀφοσιώσεως, συμπαθείας καὶ «λατρείας», ἐξακολουθεῖ πάντοτε νὰ ὑπάρχῃ ὡς ἔκφρασις καὶ βασικὸς βιωματικὸς προσανατολισμὸς τοῦ ἀνθρωπίνου προσώπου. Πάντοτε καὶ ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν ἔχει ὁ ἄνθρωπος μίαν πρώτην ἀγάπην. «Ὅπου γάρ ἐστιν ὁ θησαυρὸς ὑμῶν, ἐκεῖ ἔσται καὶ ἡ καρδιά ὑμῶν» (Ματθ. 6, 21). Κάθε ἄνθρωπος ἀναποφεύκτως ἀφοσιώνεται εἰς τὸν «θησαυρόν», τὸν ὁποῖον ἡ καρδιά του ἔχει ἐπιλέξει καὶ πρὸς τὸν ὁποῖον ἡ καρδιά αὐτὴ ἔχει δοθῆ. Ἐφ' ὅσον λοιπὸν ἡ καρδιά τοῦ ποιμένος δὲν κτυπᾷ τοὺς κτύπους τῆς πρώτης ἀγάπης πρὸς τὸν Ἰησοῦν, λειτουργεῖ πρωτίστως διὰ τόν... ἑαυτὸν τῆς! Εἶναι πλέον εἰς πρώτην φάσιν ἐγωκεντρική.

Τούτο πάλιν σημαίνει ότι τὰ «πρῶτα ἔργα» τοῦ ποιμένου, ὁ ὁποῖος ἐπιφυλάσσει δι' ἑαυτὸν τὴν πρώτην ἀγάπην, ἐκφράζουν καὶ ὑπερρετοῦν τὴν ἀγάπην του πρὸς τὸν ἑαυτὸν του. Ἴσως ἐδῶ ἀκριβῶς ἐντοπίζεται ἡ «πτῶσις», ἡ ὁποία εἶναι δυνατὸν νὰ θεραπευθῇ μόνον διὰ τῆς μετανοίας!

Πράγματι! Ποῖα καὶ πόσα ἔργα τοῦ ποιμένου ἐκφράζουν τὴν ἀγάπην του πρὸς τὸν Ἰησοῦν καὶ ποῖα καὶ πόσα ἔργα ἱκανοποιοῦν τὴν φιλαυτίαν του; Πότε ἐργάζεται ὁ ποιμὴν διὰ τὸν ἑαυτὸν του καὶ πότε διὰ τὸν Ἰησοῦν; Πότε κηρύττει ἑαυτὸν καὶ πότε Ἰησοῦν ἐσταυρωμένον;

Εἰς μίαν τοιαύτην ἐνδόμυχον ἔρευναν θὰ δοθῆσῃ τὸν ποιμένα ἡ «μνήμη» τῆς πρώτης ἀγάπης. Δηλ. εἰς ποῖον προσφέρεται ἡδη ἡ πρώτη ἀγάπη; εἰς τὸν ἑαυτὸν του ἢ τὸν Ἰησοῦν;

I.K.

«ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΑΛΗΘΕΙΑ»

Ἡ ἐφημερίδα τῆς Ἐκκλησίας, πού ἐκδίδει
ἡ Ἀποστολικὴ Διακονία

Η «ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΑΛΗΘΕΙΑ»

- ΠΛΗΡΟΦΟΡΕΙ ὑπεύθυνα καὶ ἀντικειμενικὰ τὸν λαὸ γιὰ τὴ δραστηριότητα τῆς Ἐκκλησίας στοὺς διάφορους τομεῖς.
- ΠΑΡΕΧΕΙ σωστὴ κατεύθυνσι στὰ διάφορα προβλήματα, πού ἀπασχολοῦν σήμερα τὸν ἄνθρωπο.
- ΑΠΑΝΤΑ στις διάφορες αἰτιάσεις ἐναντίον τῆς Ἐκκλησίας.
- ΟΙΚΟΔΟΜΕΙ τοὺς πιστοὺς καὶ καλλιεργεῖ σ' αὐτοὺς γνήσιο ὀρθόδοξο βίωμα.

Ἄλλοι οἱ Ἕλληνες πρέπει νὰ ἐγγραφοῦν συνδρομηταὶ τῆς ἐφημερίδος τῆς Ἐκκλησίας καὶ νὰ τὴν ἔχουν ὁδηγὸ στὴν πορεία τῆς ζωῆς τους.

ΙΔΕΟΛΟΓΙΚΟΙ ΔΙΑΛΟΓΟΙ

ΤΟ ΜΗΝΥΜΑ ΑΠΟ ΤΗ ΓΟΥΪΑΝΑ

Ἡ σφαγή τῆς Γουϊάνας ξανάρθε τὶς μέρες αὐτὲς στὴν ἐπικαιρότητα, ἔταν τὸ ἀμερικανικὸ τηλεοπτικὸ δίκτυο NBC μετέδωσε ἀπὸ μαγνητοταινία τὸ λόγο τοῦ Τζίμ Τζόουνς πρὸς τοὺς ὀπαδοὺς του, λίγο πρὶν αὐτοκτονήσουν ὁμαδικά.

«Εἴμαστε ὅλοι ἔτοιμοι νὰ φύγουμε. Ἄν μᾶς τὸ πεῖς, θὰ πρέπει νὰ δώσουμε τὶς ζωὲς μας, εἴμαστε ἔτοιμοι!»

Αὐτὴ ἦταν ἡ φωνὴ μιᾶς γυναίκα, πού ἀπευθύνετο στὸ «μεγάλο ἀρχηγό». Ἐκεῖνος ἔδωσε τὸ σύνθημα, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ πεθάνουν χίλια ἄτομα. Μεταξὺ αὐτῶν εὕρισκοντο καὶ μικρὰ παιδιά.

Τὰ γεγονότα εἶναι σὲ ὅλους γνωστά, δὲν χρειάζεται νὰ ἀναφερθῶ σ' αὐτά. Γι' αὐτὸ καὶ περιορίζομαι σὲ ὀρισμένα χαρακτηριστικὰ τῆς διαβολικῆς ἐκείνης αἱρέσεως. Τοῦτο γιατί τὰ χαρακτηριστικὰ αὐτὰ τὰ συναντᾶμε καὶ σὲ ἄλλες νεοφανεῖς «αἱρέσεις» καὶ ὀργανώσεις μὲ θρησκευτικὸ κάλυμμα, οἱ ὁποῖες ἀρχίζουν νὰ ἐξαπλώνονται καὶ στὴν πατρίδα μας. Τὰ ὀνόματά τους δὲν ἔχουν καμμιά σημασία, μποροῦν νὰ παικίλουν. Στὴ Γουϊάνα τὸ κίνημα λεγόταν «Ναὸς τοῦ Λαοῦ». Στὴν Εὐρώπη παρουσιάζεται μὲ ἄλλα ὀνόματα καὶ στὴν πατρίδα μας ἐξαπλώνεται μὲ ἄλλο τρόπο. Ἐπίσης δὲν ἔχουν καμμιά σημασία τὰ ὀνόματα πού θρίσκονται στὴν κορυφή, οὔτε τὸ ἂν ὑπάρχουν μεταξὺ τους διασυνδέσεις. Θὰ μπορούσε νὰ ὀνομάζεται Τζίμ Τζόουνς ἢ νὰ φέρη τὸ ὄνομα κάποιου κορεάτη, ἐνὸς σουηδοῦ ἢ κάποιου Γκουροῦ ἀπὸ τὴν Ἰνδία.

Ὅπως ἀνεγράφη στὶς ἐφημερίδες, ὁ ἀρχηγὸς τῆς αἱρέσεως στὴ Γουϊάνα ἔθεωρετο προφήτης, μεσσίας, νέα ἐναρ୍କωσι τοῦ Χριστοῦ καὶ ἐλατρεύετο ἀπὸ τοὺς ὀπαδοὺς του σὰν Θεός.

Τὸ θέλημά του ἦταν θέλημα Θεοῦ. Ἐπομένως οἱ ὄπαδοὶ ὄφειλαν ἀπόλυτη ὑπακοή. Σ' αὐτὸν ἀνήκαν ὀλοκληρωτικὰ στὴν ψυχὴ καὶ στὸ σῶμα. Ἔπρεπε νὰ παραδοθοῦν στὰ χέρια του, «νὰ εἶναι ὅλοι ἔτοιμοι νὰ φύγουν, νὰ δώσουν τὴ ζωὴ τους, ἂν τὸ ἔλεγε ἐκεῖνος»!

Ἰδιαιτέρη εὐαισθησία ὑπῆρχε στὰ οἰκονομικὰ θέματα. Ὅλα τὰ περιουσιακὰ στοιχεῖα, κινήτὰ καὶ ἀκίνητα, ἔπρεπε νὰ παραδοθοῦν στὰ χέρια τοῦ μεσσία.

Οἱ ὄπαδοὶ ἔπρεπε νὰ κόψουν κάθε ἐπικοινωνία, κάθε ἐπαφὴ μὲ τὸν ἔξω κόσμον καὶ νὰ ἐγκατασταθοῦν στὸ κοινόδιο, ὅπου ἡ πλήρης ἐξουθένωσί τους ἦταν ζήτημα ἡμερῶν. Μὲ τὴ μέθοδο τῆς χρήσεως τοῦ σέξ καὶ τῶν ἀνωμάτων σχέσεων, μὲ ναρκωτικὰ καὶ παραισθησιογόνα φάρμακα, μὲ τὸν ὑπνωτισμὸ καὶ δεκαπεντάωρη καθημερινὴ ἀπασχόλησι, ἐπετυγχάνετο ἡ διάλυσι τῶν οἰκογενειακῶν σχέσεων, ἡ ἐξουθένωσι τῆς προσωπικότητος καὶ ἡ μεταφορὰ τοῦ ἀνθρώπου στὴν κατάστασι ἐνὸς ἄβουλου ὄντος, τὸ ὅποιο γίνεται ὑποχέριον τῆς βουλήσεως τοῦ ἀρχηγοῦ, τυφλὸ ὄργανον τῶν σκοτεινῶν του σκοπῶν.

Αὐτὸ πού δὲν ἐπέτυχε ἡ διαβολικὴ μέθοδος πλύσεως ἐγκεφάλου, ἤρθε νὰ τὸ συμπληρώσῃ ἡ ψυχολογικὴ πίεσι καὶ ἡ ὠμὴ βία, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ ὀλοκληρωθῇ τὸ φρικτὸ ἔργον, πού παρασκευαζόταν τόσο συστηματικὰ ἐπὶ ὀλόκληρα ἔτη.

Τὰ γεγονότα πού ἐπὶ ἐβδομάδες περιέγραψαν οἱ ἐφημερίδες συνέδησαν βέβαια σὲ μακρυνὴ Ἡπειρο. Ὅμως ὅλα αὐτὰ τὰ χαρακτηριστικὰ, πού προπαρεσκεύασαν τὸ φρικτὸ ἔγκλημα, δὲν εἶναι μοναδικὰ. Μὲ κάποιες παραλλαγές παρουσιάζονται σὲ ὅλες τῆς ὀνομαζόμενες «Νέες Ὀρησκέιτες», πού δροῦν σήμερον τόσο ἐπικίνδυνα μεταξὺ τῶν νέων στὴ Δυτικὴ Εὐρώπη καὶ κατέφθασαν ἐδῶ καὶ μερικὰ χρόνια καὶ στὴν πατρίδα μας:

Στήν κορυφή θρίσκειται πάντοτε κάποιος ψευδομεσσίας, στον οποίο τὰ θύματα ὀφείλουν ἀπόλυτο ὑπακοή. «Θὰ εἶμαστε αὐστηροί», διατάσσει κάποιος ἀπὸ αὐτοὺς τοὺς ὀπαδοὺς του πὺ δροῦν καὶ στήν Ἑλλάδα, «θὰ τὰ περιμένουμε ὅλα, τέλεια ἄρνησι, πλήρη ὑποταγή, ἀπόλυτη νομιμοφροσύνη καὶ ὀλοχρόνια ὑπηρεσία. Εἶμαστε ὁ πυρήνας, ... καὶ αὐτὸ ἀπαιτεῖ ἀφοσίωσι ἕκατὸ τοῖς ἕκατό! Γιά ζωὴ καὶ γιά θάνατο' ἀμήν;»

Τὸ θέλημά του εἶναι θεία προσταγή. Τὸ νὰ ἀρνηθῆ κανεὶς τὴν ἐκτέλεσι τῶν βουλῶν καὶ τῶν ἀποφάσεών του ὀδηγεῖ σὲ πνευματικὸ θάνατο. Τὸ νὰ στρέψῃ τὰ νῶτα του στήν ὀργάνωσι σημαίνει πῶς παραδίδεται σὲ διαβολικὰς ἐπιδράσεις καὶ εἶναι σίγουρη ἡ καταστροφή.

Ἄλλα πρέπει νὰ θυσιάσθουν γιά χάρι του: Οἰκογένεια, ἐργασία, σπουδὲς καί, πρὸ παντός, ἡ κινήτη καὶ ἀκίνητη περιουσία, πρέπει νὰ ὑπογραφῆ συμβόλαιο, πῶς τὸ κάθε τι παραχωρεῖται στήν ὀργάνωσι!

Ποιοὶ εἶναι ὅλοι αὐτοί, πὺ ἐργάζονται συστηματικὰ γιά νέα Γουιάνα καὶ στήν πατρίδα μας; Πόσο ἐπικίνδυνα ἔχει προχωρήσει τὸ ἔργο τους; Πῶς μπορεῖ νὰ ἀντιμετωπισθῆ ἡ πνευματικὴ σφαγή, πὺ συντελεῖται ἤδη καὶ νὰ ἀποσοβηθῆ ἡ ἐπέκτασί της; Ἰδοὺ μερικὰ καυτὰ ἐρωτήματα, μὲ τὰ ὀποῖα εἶναι καιρὸς νὰ ἀσχοληθῶν σοβαρὰ καὶ ὑπεύθυνα ὅλοι οἱ ἀρμόδιοι παράγοντες τοῦ τόπου αὐτοῦ.

Πρὸσβ. ΑΝΤΩΝΙΟΣ ΑΛΕΒΙΖΟΠΟΥΛΟΣ

Δι' ὀ,τι ἀφορᾶ εἰς τὸν «Ἐφημέριον» ἀπευθυντέον:
Πρὸς τὴν Διεύθυνσιν τοῦ περιοδικοῦ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ»,
Ὀδὸς Ἰωάννου Γενναδίου 14, Ἀθῆναι (140).

ΑΠΟ ΤΟ ΕΦΗΜΕΡΙΑΚΟΝ ΣΥΝΑΞΑΡΙ 1821

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΝΙΚΟΛΑΟΥ

«... με τὸν σταυρὸν εἰς τὰς χεῖρας
καὶ τὰ ὅπλα ὑπῆρέτησε τὴν Πατρίδα...».

Οὐδὲν ἄλλο μέρος τοῦ Μορέως εἶχε τόσην ἐλευθερίαν, κατὰ τὰ ἔτη τῆς Τουρκοκρατίας, ὅσην ὁ ἅγιος Πέτρος καὶ ὁ Πραστός τῆς Κυνουρίας. Ταῦτα κατὰ τὴν Τουρκικὴν πιστοποίησιν.

Ἡ γενομένη ἀπογραφή τῆς Πελοποννήσου ὑπὸ τῆς Τουρκικῆς Διοικήσεως, κατὰ τὸ ἔτος 1811, μᾶς πληροφορεῖ ὅτι ἡ Τριπολιτσά εἶχεν Ἑλληνικά «σπίτια» 4.500, καὶ Τουρκικά 2.000. Κατ' ἀναλογίαν καὶ τὰ ἄλλα διοικητικὰ διαμερίσματα τῆς Πελοποννήσου. Ἡ τοῦ ἁγίου Πέτρου καὶ Πραστοῦ, ἐνῶ «εἶχε τρισχίλια (ἀριθ. 3.000) ρωμαίικα σπίτια», εἶχε Τουρκικά μόνον ἕν (1), ἦτοι τοῦ Τούρκου «Καδῆ (δικαστοῦ)» καὶ μόνον. Μετ' ὅσον ἐθνικὸν κήρυγμα τῆς ἐξεγέρσεως, τοῦ Πατρῶν Γερμανοῦ ἐξ ἀγίας Λαύρας τῶν Καλαθρῦτων, ὀλόκληρος ἡ Κυνουρία εὐρέθη ἐπὶ ποδὸς πολέμου, ὡς μὴ ἐνοχλουμένη ὑφ' οὐδενὸς πολεμίου.

Εἰς τὴν γενικὴν, πρόθυμον, καὶ ἀπρόσκοπτον ἐξανάστασιν, καὶ ἐθελοντικὴν στρατολογίαν, παρῶν ἦτο καὶ ὁ ἱερός Κλήρος, ὁ ἐφημέριος, ὁ παπᾶς τῆς ἐνορίας.

Κατὰ τὰ παρελθόντα ἔτη ὁ ὑποφαινόμενος μετ' ἑνὸς ἐκ Κυνουρίας κληρικοῦ, ὡς λ.χ. τοῦς: Παπα - Βασίλη καὶ Παπα - Παναγιώτη (δῆλεπε, «Ἐφημέριος» ἔτ. 1956 φύλ. 1 - 15 Μαΐου) ἐκ Μπερνορῆ, τὸν ἱερομόναχον Μαζαράκον («Τρεῖς Ἱεράρχαι» ἔτ. 1960 φύλ. Ἰουνίου) Κυπριανόν, τὸν Ἀθανασίου (ἐνθ' ἄνωτέρω ἔτ. 1962 φύλ. Ἰανουαρίου) Ἰωάννην ἐφημέριον Μπερνορῆ, καὶ τὸν ἐφημέριον Καστρίου (ἐνθ' ἄνωτέρω ἔτ. 1966 φύλ. Ἀπριλίου) Παπαθανασίου Κωνσταντίνου.

Ἀλλὰ δὲν εἶναι οἱ ἄνωθεν μνημονευθέντες κληρικοὶ οἱ μόνον οἵτινες προθύμως προσέφερον ὅ,τι ἠδύναντο «ὑπὲρ Πάτρης», καὶ πλειστάκις μάλιστα καὶ ὑπὲρ δυνάμιν, ἀλλὰ καὶ πλείστοι ἄλλοι ἄγνωστοι μέχρι σήμερον εἰς ἡμᾶς. Ἡ ἔρευνα φέρει εἰς φῶς διαρκῶς καὶ ἄλλους πατριώτας, σωματικῶς καὶ ὕλικῶς βοηθήσαντας τὴν ἐξανάστασιν πατρίδα των Ἑλλάδα. Τὸ Καστρί ἀπέστειλε ἐθελοντὴν καὶ δευτέρου ἐφημέριον εἰς τὰ πεδία τῶν αἵματηρῶν σκληρ-

ρῶν μαχῶν, τὸν ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΝ «συναγωνιζόμενον μετὰ τῶν στρατιωτῶν», κατὰ πιστοποιήσιν τοῦ ὀπλαρχηγοῦ τῆς ἐπαρχίας, συνταγματάρχου Ζαφειροπούλου ἢ Ἐκουρου Παναγιώτη.

Ἐν Ἄστρει γράφει, μετὰ τινα ἔτη, διὰ τὸν τοῦ Καστρίου ἐνθουσιώδη μαχητὴν καὶ καλλίνικον στρατιώτην ΝΙΚΟΛΑΟΥ, τὰ ἐπόμενα, ὁ ἥρωες καὶ αἰχμάλωτος τῆς μάχης τοῦ Κρεμμυδίου (1825, Ἀπρίλιος), καὶ τῆς Τριπολιτσᾶς ὁ πολιορκητὴς, μετὰ τὴν περίφημα «ταμπούρια τοῦ Ἐκουρου» εἰς τὸ χωρίον Στενὸν (Τριπόλεως). Εἶναι λίαν τιμητικὰ διὰ τὴν ἐν λόγῳ οἰκογένειαν, καὶ τὴν ἐνορίαν τοῦ ἁγίου Νικολάου (Καστρίου).

Ἔχουν οὕτω:

«Πιστοποιητικὸν ἱερέως

Πιστοποιῶ, ὑπόχρεος τῇ ὑπὸ τοῦ νόμου ὀριζομένη ποινῇ καὶ ὑποχρεώσῃ, ὅτι, ὁ Αἰδεσμιώτατος ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΝΙΚΟΛΑΟΥ ἱερός, ἐφημέριος τῆς ἐνορίας Ἁγίου Νικολάου τῆς κωμοπόλεως ΚΑΣΤΡΙΟΥ τοῦ δήμου Τανίας Κυουρίας, εἰς τὸν ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας πόλεμον τῆς Πατρίδος, μετὰ τὸν σταυρὸν εἰς τὰς χεῖρας καὶ τὰ ὅπλα ἐν ταύτῳ, ὑπῆρέτησε τὴν Πατρίδα στρατιωτικῶς.

Ὁ ἐνθουσιασμὸς καὶ ζῆλος τοῦ σεβασμιωτάτου τούτου ἱερέως ἐστάθη ἀπαραδειγμάτιστος. Μετὰ τὰς συνεχεῖς παραινέσεις του ἐνεθάρρηνε καὶ ἐνεψύχωνε τοὺς στρατιώτας εἰς τὰς μάχας καὶ ἀκροβολισμούς. Ἐδαπανοῦσεν ἐξ ἰδίων του διάφορα χρηματικὰ μέσα, παρευρίσκατο πάντοτε εἰς τὸ στράτευμα καὶ συνηγωνίζετο μετὰ τῶν στρατιωτῶν, καθ' ὅλας τὰς ἐκστρατείας καὶ τὰς μάχας τοῦ ἱεροῦ ἀγῶνος.

Κατ' αἰτησίαν του ἔθεν τῷ δίδεται τὸ παρὸν πιστοποιητικόν, διὰ νὰ τὸ χρησιμεύσῃ ὅπου δεῖ, πρὸς ἀνταμοιβὴν δικαίαν τῶν ἐξόδων καὶ θυσιῶν του.

Ἐν Ἄστρει τὴν 10ην Μαΐου 1846

Παν. Ζαφειρόπουλος

Συνταγματάρχης»

Ὁ ὑπογράφων τὸ πιστοποιητικὸν Παναγιώτης Ζαφειρόπουλος κατήγετο ἀπὸ τὸν ἅγιον Ἰωάννην τῆς Κυουρίας. Πρὸ τῆς ἐπαναστάσεως ἦτο ἔμπορος ἐν Κ) πόλει. Κατὰ τὸν Φεβρουάριον τοῦ 1821 διέλυσε τὸ κατάστημά του, κατήλθεν εἰς τὸ Ἄστρος (Κυουρίας), καὶ ἐτέθη ἐπὶ κεφαλῆς τῶν συμπατριωτῶν αὐτοῦ, πρὸς ἀπελευθέ-

ρωσιν τῆς Ἑλλάδος των. Συμμετείχον τοῦ ἀγῶνος καὶ οἱ δύο ἀδελφοὶ αὐτοῦ, Ἰωάννης καὶ Κωνσταντῖνος. Ἔλαβε τὸ παρώνυμον «Ἄκουρος», διότι εἶχε τάξει γὰ μείνη ἀξύριστος καὶ ἄκουρος μέχρι τῆς ἀπελευθερώσεως τῆς Πατρίδος. Ἐπολέμησε γενναίως καθ' ὅλα τὰ ἔτη τοῦ ἱεροῦ ἀγῶνος. Ἠχμαλωτίσθη ὑπὸ τοῦ Ἱμπραῆμ (ἔτ. 1825) ἀγωνιζόμενος εἰς τὸ Κ ρ ε μ μ ὕ δ ι (Πυλίας) μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ του Κωνσταντῖνου. Ἀπηλευθερώθη δι' ἀνταλλαγῆς, καὶ ἀπέθανε κατὰ τὸ 1860.

Ἐσώθη καὶ τοῦ ἐφημερίου ἡ ἀκόλουθος αἴτησις.

«Ἐν Ἀστροὶ τῇ 13ῃ Ἰουνίου 1865

Π ρ ὸ ς

τὴν ἐπὶ τῶν θυσιῶν καὶ ἀγῶνων Ἐπιτροπὴν

Δ ι ἄ

τοῦ δημάρχου Τανίας

Ὁ εὐσεβᾶστος ὑποσημειούμενος ἱερεὺς, κάτοικος δημότης ἐν ταῦθα ἐκ τοῦ δήμου Τανίας τῆς ἐπαρχίας Κυνουρίας καὶ τοῦ χωρίου ΚΑΣΤΡΙΟΥ, ὑπηρετήσῃ εἰς τὸν ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας ἀγῶνα, ὡς καὶ τὸ ἐπισυνημιμένον πιστοποιητικὸν ἐμφαίνει τοῦ ὄπλαρχηγοῦ τῆς ἐπαρχίας ταύτης. Τοῦτο δὲ ὑπέδαλα καὶ εἰς τὰς προλαβούσας ἐπιτροπὰς, πλὴν μοι ἐπεστράφη ἀνεκτέλεστον.

Διὸ καὶ ἤδη αἰσθανόμενος τὸ πατριωτικὸν καὶ εὐεργετικὸν αἶσθημα τῆς ἤδη Κυβερνήσεως, ὑποβάλλω καὶ αὐθις τοῦτο πρὸς τὴν Σεβαστὴν Ἐπιτροπὴν, καὶ παρακαλῶ θερμῶς ὅπως εὐαρεστομένη μοι ἀπονεύμῃ πᾶν ὅ,τι δίκαιον, πρὸς ἀμοιβὴν μου καὶ περιθάλψιν ἐμοῦ τε καὶ τῶν . . . . . τέκνων μου, Μαρίας ἐτῶν 12, Χρήστου 20, Κωνσταντίας 18, Δημητρίου 14, καὶ Βαρβάρας 13, καὶ τῆς συζύγου μου Φωτεινῆς ἐτῶν 62.

Εὐελπις . . . . .

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΝΙΚΟΛΑΟΥ

Ἱερεὺς».

Ἐκ τῶν ἄνω μαγθάνομεν τὰ ὀνόματα καὶ τὴν ἡλικίαν τῶν ἀρρένων καὶ θηλέων, ὡς καὶ τῆς Πρεσβυτέρας. Ἐκ τούτων δύνανται οἱ σημερινοὶ ἀπόγονοι γὰ καθορίσῃσι τὸν βαθμὸν τῆς συγγενείας μετὰ τῆς οἰκογενείας τοῦ ἐφημερίου Καστρῖου Παπαγιώργη.

Εἰς τὴν πεισματώδη, αἱματηρὰν καὶ νικηφόρον μάχην (ἔτ. 1822) τῶν ΔΕΡΒΕΝΑΚΙΩΝ, εἰς ἣν ἐπολέμησεν κατὰ τοῦ Δρά-

μαλη, ὁ Ζαφειρόπουλος, ἐπομένως, καὶ ὁ ἐφημέριος τοῦ Καστρίου ἠγωνίσθησαν λεοντοθύμως καὶ οἱ φιλελεύθεροι πατριῶται: Θ. Κολοκοτρώνης, Γιατρᾶκος Παναγιώτης, Χρυσανθόπουλος Φώτιος (Φωτᾶκος) ἱερόπαις, Χριστόπουλος Τζαννέτος ὀπλαρχηγός ἐξ Ἀνδριτσαινῆς, Παναγίνας Πεώργιος χιλιάρχος ἐφημέριος Καστανιάς (Κορινθίας), Ἀγγελετόπουλος Παναγιώτης ἐξ Ἀγριδίου (Νωνάκριδος), Στρατηγάκος Ἀναγνώστης ἐφημέριος Θεολόγου (Σελλασίας), Θεοχαρόπουλος Γιάννης ἐκ Λειβαδιάς, Παπαλυμπερόπουλος Δημήτριος ἐφημέριος Νεμνιτζῆς (Ἀρκαδίας), Γαρδέλης Ἀλέξανδρος ἐξ Ἄνδρου, Παυλόπουλος Πέτρος Σακελλάριος ἐφημέριος Ζούρτσης (Τριφυλίας), Καλαρᾶς Ἰωσήφ μοναχός ἐξ Ἄργους, Παναγιώτακόπουλος Στεφανόπουλος Γιάννης ἐκ Μ. Ἀσίας, Γκιώνης Νικόλαος ἐκ Κρανιδίου, Δρούγγας Βασίλ. ἐκ Πολιανῆς (Ἀρκαδίας), Παπαρρηγόπουλος Κωνσταντῖνος ἐφημέριος Βραχνίου (Καλαβρύτων), Καρδαρᾶς Ἀθανάσιος καὶ Θεοδόσιος ἐκ Ζυγοδιταίου (Γορτυνίας), Σπηλιωτόπουλος Νικόλαος καὶ Σπύρος (ἀδελφοί) ἐκ Δημητσάνης, Λαμπρινόπουλος Νικόλαος καὶ Κωνσταντῖνος ἐκ Βυτινῆς, Οἰκονόμου Γεώργιος ἐφημέριος Λιμνῶν (Ἄργους), Παπαγιαννόπουλος Σωτήριος ἐκ Βαλτετσινίου, Ἀγελαδᾶς Νικόλαος ἐκ Κυδωνιῶν (Μ. Ἀσίας), Πράνταλος Ἀναγνώστης ἐκ Ἀλωνσταίνης, Δουκάκης Σταμάτης ἐξ Ὑδρας, Δουζίνας Μελέτιος (ἐφονεύθη), Μέρνταχας Νικόλαος ἐφημέριος Πικερνίου (Μαντινείας), Ἀναστασίου Ἰωάννης ἐφημέριος Βασσαρᾶ (Σπάρτης), Θεσεύς Θεόφιλος Ἀρχιμανδρίτης ἐκ Κύπρου, Σταυγόγαμβρος Στεφανῆς ἐκ Δεσίου (Καλαβρύτων), Πολυδούρης Παρθένης Ἡγούμενος Ἀγ. Λαύρας (Μικρομάνης), Γεωργούλα Μπαλιάτσου τὸ γένος Κόρπα ἐκ Παγκρατίου (Καλαβρύτων), Τριανταφύλλου Γεώργιος ἐξ Ἀγράφων, Γουδέλης Ἀθανάσιος ἐκ Μάνης, Δρακόπουλος Ἀθανάσιος ἐφημέριος Διαβολιτσίου, καὶ ἄλλοι πολλοί, καλλιμαχοὶ, καλλίνικοι, δημιουργοὶ ἐλευθέρας Ἑλλάδος.

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΠΑΝ. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

Πρωθιερεὺς

Στὸ περιθώριον τῆς Ἀγίας Γραφῆς

«ΧΑΙΡΕ ΠΟΛΙΣ ΣΙΩΝ, Η ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΤΟΥ ΘΕΟΥ»

Στὸ προφητικὸ βιβλίον τοῦ Ζαχαρία, βλέπουμε ἓνα μακαρισμὸ τῆς Ἱερουσαλήμ παράδοξο. Εἶναι ἡ πόλις ποὺ ὑποδέχθηκε τὸν Τίον τοῦ Θεοῦ μὲ ὡσαννὰ κι ὅμως ὕστερα ἀπὸ λίγες μέρες τὸν σταύρωσε. «Χαίρε σφόδρα, θύγατερ Σιών· κήρυσσε, θύγατερ Ἱερουσαλήμ· ἰδοὺ ὁ βασιλεὺς σου ἔρχεται σοι, δίκαιος καὶ σώζων αὐτὸς, πραῦς καὶ ἐπιβεβηκὼς ἐπὶ ὑποζύγιον καὶ πῶλον νέον» (θ' 9).

Ἄς δοῦμε τί εἶδους βασιλιᾶς ἦταν αὐτὸς ποῦ, προειπωμένως ἀπὸ τὴν Παλαιὰ Διαθήκη, εἰσηλθε κατὰ τὴ Βαυτοφόρο στὴν πρωτεύουσα τοῦ Ἰσραήλ.

Δὲν μοιάζει καθόλου μὲ τοὺς ἰσχυροὺς τῆς γῆς. Εἰσέρχεται, ἐπιβαίνοντας ὄχι σὲ ἄρμα λαμπρὸ ποῦ τὸ σέρνουν περὶήφανα ἄτια, ἀλλὰ καθισμένος σ' ἓνα ταπεινὸ ὑποζύγιον. Δὲν τὸν ἀκολουθοῦν σιδερόφρακτοι στρατιῶτες, ἀλλὰ χωρικοὶ τῆς Γαλιλαίας, εἰρηνικοὶ ξωμάχοι. Καὶ τὸ καθεστὼς ποῦ θέλει νὰ ἐγκαθιδρύσῃ, εἶναι ὀλότελα διαφορετικόν. Ἀποφεύγει τὴ βία καὶ τὸν ἐξαναγκασμό. Ριζώνεται στὶς καρδιές. Εἶναι πνευματικόν, ὑπερφυσικόν. Καὶ νόμο θεμελιακὸ του ἔχει τὴν ἀγάπη.

Κατὰ τὸν Προφήτη, εἶναι «δίκαιος, σώζων, πραῦς». Ὁ Εὐαγγελιστὴς Ματθαῖος, ἐπαναλαμβάνοντας τὸ ἀρχαῖο ρητό, περιορίζεται σὲ μιὰν ἀπ' αὐτὲς τὶς τρεῖς ιδιότητες: τὴν πραότητα. Συνυπονοεῖ καὶ τὶς ἄλλες. Γιατὶ ὁ Ἰησοῦς τὶς ἐκφράζει στὴ συμπεριφορὰ του πρὸς τοὺς ἀνθρώπους. «Ἰδοὺ ὁ βασιλεὺς σου ἔρχεται σοι πραῦς» (κα' 4).

Πράγματι, πῶς ἀλλιῶς θὰ ἐννοοῦσαμε τὴ συμπεριφορὰ αὐτοῦ τοῦ βασιλιᾶ, ποῦ εἶναι «δίκαιος», δηλαδὴ πιστὸς στὸν νόμον τοῦ

οὐράνιου Πατέρα του καὶ «σώζων», δηλαδή δὲν ἔχει ἄλλο σκοπὸ παρὰ νὰ βγάλῃ τοὺς ἀνθρώπους ἀπὸ τὰ δεσμὰ τῆς Κακίας; Ἐνας ἀπὸ τοὺς παλιούς Δασκάλους τῆς Ἐκκλησίας, γιὰ νὰ παραστήσῃ τὸ μέγεθος τῆς ἀγάπης τοῦ Χριστοῦ πρὸς ἡμᾶς, τὴν παραβάλλει μὲ τὴν ἰσχυρότερη φυσικὴ ἀγάπη, τὴ μητρικὴ. Καὶ λέει πὼς ἄπειρα πῶς πολὺ ἄπ' ὅτι μιὰ μάνα θὰ ἐπιθυμοῦσε νὰ βγάλῃ τὸ παιδί της μὲς ἀπὸ τὴ φωτιά, ὁ Κύριος θέλει νὰ μᾶς γλυτώσῃ ἀπὸ τὴν ἁμαρτία.

Ἄς πολλαπλασιάσουμε ἀπεριόριστα τὴ μητρικὴ στοργή, σὰν τρυφερότητα καὶ ὀρμὴ πρὸς αὐτοθυσίαν, γιὰ νὰ πάρουμε μιὰν ἰδέαν τοῦ φίλτρου ποὺ τρέφει γιὰ μᾶς ὁ Λυτρωτής.

Πῶς λοιπὸν νὰ μᾶς φέρεται παρὰ μὲ καλωσύνη, μὲ διάκριση, μὲ λεπτότητα, μὲ μακροθυμία, μὲ ἐπιείκεια, ποὺ ὅλα συνοψίζονται στὴν πραότητα;

Αὐτὸς λοιπὸν ὁ βασιλεὺς μπαίνει στὴν Ἱερουσαλήμ. Οἱ κάτοικοί της τὸν ὑποδέχονται πρῶτα μὲ ἐνθουσιασμό. Δὲν ξέρουν τὴν ἀληθινὴν του ταυτότητα. Τὸν φαντάζονται σὰν ἐλευθερωτὴ ἀπὸ τὸν ζυγὸ τῶν Ρωμαίων. Σὰν λαεγέρετῃ, ποὺ θὰ κἀνῃ μιὰν ἐπανάσταση ὅμοια μὲ τὶς ἄλλες γνωστές. Σὰν αὐριανὸ μονάρχη, ποὺ θὰ καθίσῃ στὸν δοξασμένον θρόνον τοῦ Δαβὶδ, ἐξασφαλίζοντας στὸν λαὸ τῶν Ἑβραίων μέρες εὐδαίμονες. Κι ἴσως, παράλληλα, σὰν ἀπλὸ Προφήτη.

Ἔτσι, ὅταν τὸν δοῦν νὰ συλλαμβάνεται ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους τῶν ἀρχόντων τους, χωρὶς νὰ προβάλλῃ ἀντίσταση, ὁ ἐνθουσιασμὸς θ' ἀλλάξῃ σὲ μανίαν μίσους καὶ τὰ ὡσαννὰ θὰ τὰ διαδεχθῇ τὸ «σταύρωσον, σταύρωσον αὐτὸν» μπροστὰ στὸν Πιλάτο.

Ἄλλὰ ἐκεῖνο τὸ ἀποκαρδιωτικὸ φαινόμενο θὰ ἔχῃ συνέχεια μέσα στὸ κύλημα τῶν αἰώνων. Ἀναρίθμητες ψυχές, σὲ ὅλα τὰ πλάτη τῆς σφαίρας, σὰν μιὰ ἄλλη, ἀπέραντη Ἱερουσαλήμ, θὰ τὸν περριφρονήσουν καὶ θὰ τὸν θελήσουν νεκρό.

Μόνον ὅμως αὐτὴ εἶναι ἡ Ἱερουσαλήμ, σὰν συγκεκριμένη πολιτεία καὶ σὰν σύμβολο; Ὁχι. Ἐχει καὶ μιὰν ἄλλη ὄψη. Μέσα σ'

ἐκεῖνη τὴν πολιτείᾳ, ὑπῆρξαν καὶ ψυχὲς ποὺ ἀνταποκρίθηκαν ὅπως τοῦ ἔπρεπε στὸν Υἱὸ τοῦ Θεοῦ. Δὲν ἄλλαξαν αἰσθήματα. Τὸν πίστεψαν. Ἄς ἀναφέρουμε μερικές, τὶς πιὸ πρόχειρες: τὸν Ἰωσήφ καὶ τὸν Νικόδημο, τὴν Κλαυδία Πρόκλη, τὸν Σίμωνα τὸν Κυρηναῖο, ἀκόμη καὶ τὸν Ρωμαῖο ἐκατόνταρχο καὶ τοὺς ἄνδρες του πού, ὅταν ὁ Ἰησοῦς ἐξέπνευσε στὸν σταυρό, εἶπαν: «Ἀληθῶς Θεοῦ υἱὸς ἦν οὗτος» (Ματθ. κζ' 54). Καὶ γιατί ὄχι, μαζὶ μ' αὐτοὺς τοὺς τελευταίους, ἐπίσης καὶ τὸν μετανιωμένο ληστή, ποὺ εἶπε τὸ «μνήσθητί μου»;

Ἡ ἴδια λοιπὸν Ἱερουσαλήμ, μὲ ἀφετηρία τὰ παραπάνω ἀξιούμνητα γεγονότα, εἶναι ἡ μυστικὴ Σιών, τὸ σύμβολο τῆς Ἐκκλησίας, φέρνοντάς μας στὸν νοῦ ὅλους ὅσοι, στὸ διάβα τῶν καιρῶν, γίνονται σωστὴ ἠχώ τοῦ Ἰησοῦ μέσα στὸν κόσμο: ἀληθινοὶ χριστιανοί.

Ἔτσι καὶ ἡ ἱερὴ ὑμνωδία τῆς Κυριακῆς τῶν Βαῖων (Ἐσπερινός, ἰδιόμελο) μᾶς διδάσκει: «Χαῖρε καὶ εὐφραίνου, πόλις Σιών, τέρπου καὶ ἀγάλλου, ἡ Ἐκκλησία τοῦ Θεοῦ· ἰδοὺ γὰρ ὁ βασιλεὺς σου παραγέγονεν ἐν δικαιοσύνῃ, ἐπὶ πῶλον καθεζόμενος, ὑπὸ παιδῶν ἀνυμνούμενος. Ὡσαννὰ ἐν τοῖς ὑψίστοις, εὐλογημένος εἶ ὁ ἔχων πλῆθος οἰκτιρωῶν, ἐλέησον ἡμᾶς».

ΒΑΣ. ΜΟΥΣΤΑΚΗΣ

Παρακαλοῦνται οἱ ἀποστέλλοντες ταχυδρομικὰς ἐπιταγὰς πρὸς τὰ περιοδικὰ «Ἐκκλησία», «Θεολογία» καὶ «Ἐφημέριος», ὅπως σημειῶσιν ἐπ' αὐτῶν τὴν αἰτίαν τῆς ἀποστολῆς.

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΕ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΕΣ, ΚΑΝΟΝΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΑΠΟΡΙΕΣ

357. Ἡ λειτουργία τοῦ Μεγάλου Σαββάτου πρέπει νὰ γίνεται στήν ἀγία τράπεζα ἢ στήν μέση τοῦ ναοῦ στόν ἐπιτάφιο, δηλαδή μέσα στό κουδούκλιο τοῦ ἐπιταφίου, ὅπως εἶδα κάπου νὰ γίνεται; (Ἐρώτησις Αἰδεσιμ. Γ. Φ.).

Καί ὁ γράφων ἔχει παρακολοθήσει πρό ἐτῶν λειτουργία τοῦ Μεγάλου Σαββάτου νὰ τελεῖται σέ νάο τῶν Ἀθηνῶν ἀπό ἱερέα, κατόπιν ἐπίσκοπο — ἔχει κοιμηθῆ πρό ἐτῶν — καί ὁμολογεῖ πῶς ἦταν κάτι τό ὠραίο καί πολύ ἐντυπωσιακό. Τώρα, ἂν εἶναι ὀρθό νὰ γίνεται, ἢ ἀπάντησις δέν εἶναι δυνατόν παρά νὰ εἶναι ἀρνητική, ὅπως θά ἰδοῦμε κατωτέρω. Κάθε ὠραίο δέν εἶναι δυστυχῶς καί ὀρθό. Καί μάλιστα στήν περίπτωσί μας πρόκειται γιά κάτι τό τελείως ἀπαράδεκτο ἀπό λειτουργικῆς τάξεως, ὄχι ἀπλῶς γιατί δέν μαρτυρεῖται ἀπό τήν παράδοσι, ἀλλά γιατί στηρίζεται σέ πλήρη παρανόησι καί τοῦ σκοποῦ τοῦ κουδουκλίου τοῦ ἐπιταφίου καί τῆς ἐννοίας τῶν ἀκολουθιῶν τοῦ Μεγάλου Σαββάτου.

Ἐάν ἰδοῦμε πρώτα τό κουδούκλιο. Αὐτό εἶναι κάτι τό πολύ νεώτερο. Στό Ἅγιον Ὄρος, στίς σλαβικές ἐκκλησίες καί σέ πολλά μέρη τῆς πατρίδος μας ἀκόμη, εἶναι τελείως ἄγνωστο. Κατά τά ἀπόστιχα τοῦ ἐσπερινοῦ τῆς Μεγάλης Παρασκευῆς ὁ ἐπιτάφιος ἀποτίθεται στήν μέση τοῦ ναοῦ σ' ἓνα μεγάλο δάθρο - τραπέζι καί ἐκεῖ στολιζέται μέ ἄνθη ἀπό τίς γυναῖκες μετά τήν ἀκολουθία. Τά ὠραία ξυλόγλυπτα κουδούκλια ἀνάγονται στούς τελευταίους αἰῶνες τῆς Τουρκοκρατίας καί βασικά μιμοῦνται τό κουδούκλιο τοῦ Παναγίου Τάφου ἢ τό κιθώριο τῆς ἀγίας τραπέζης. Ἡ ἀλλαγὴ αὐτῆ τῆς μορφῆς ἔχει λαϊκὴ προέλευσι καί ὀφείλεται σέ κάποια εὐλαδῆ παρανόησι τοῦ τί ἀκριβῶς εἶναι τό κουδούκλιο. Εἶναι ὁ τάφος τοῦ Χριστοῦ; Ἀσφαλῶς ὄχι. Εἶναι ὁ τόπος τῆς ἐκθέσεως τοῦ νεκροῦ Του σώματος, ἢ νεκρική θά λέγαμε κλίνη ἢ ὁ λίθος πάνω στόν ὁποῖο εἶχε ἀποτεθῆ, κατά τήν παράδοσι, τό σῶμα τοῦ Χριστοῦ μετά τήν ἀποκαθάρωσι γιά νὰ ἀλειφθῆ ἀπό τόν Ἰωσήφ καί τόν Νικόδημο μέ μύρα πρό τῆς ταφῆς του, τοῦ γνωστοῦ ὡς «λίθου τῆς ἀποκαθηλώσεως». Ἡ παλαιὰ πράξις, πού μνημονεύσαμε πιό

πάνω, ἦταν συγνεπστέρα πρὸς τὴν ἱςτορικὴ ἀκρίβεια καὶ πρὸς τὸν συμβολισμό. "Αν ὁ τόπος τῆς ἀποθέσεως τοῦ ἐπιταφίου εἶναι ὁ «λίθος τῆς ἀποκαθηλώσεως», δὲν θὰ ἔπρεπε νὰ ἔχη κιδώριο· καὶ ἂν τὰ ἄνθη συμβολίζουν τὰ ἀρώματα τῶν ἐνταφιαστῶν τοῦ Χριστοῦ ἢ τῶν μυροφόρων, αὐτὰ ἀλαίφθησαν στὸ σῶμα μετὰ τὴν ἀποκαθίλωσι καὶ ὄχι πρίν, ὅπως παρουσιάζεται νὰ γίνεται σήμερα μὲ τὸ πρσυπρεπισμένο κουδούκλιο. Ἐν πάσῃ ὁμως περιπτώσει, αὐτὰ εἶναι λιεπομέρειες, πού δὲν ἔχουν μεγάλη λειτουργικὴ σημασία. Ἄλλὰ ἡ παρανόησις εἶχε καὶ λειτουργικώτερες ἐπιπτώσεις, ὅπως τὸ ράντισμα τοῦ κουδούκλιου μὲ ἀρώματα κατὰ τὸ «Ἐραναν τὸν τάφον...» τοῦ γνωστοῦ ἐγκωμίου τῆς γ' στάσεως, πού συνηθίζεται σήμερα, ἀκόμη καὶ ἕνα εἶδος ἀληθινῆς ταφῆς τοῦ ἐπιταφίου - εἰκόνοσ πού κάνουν μερικοὶ ἱερεῖς, σκεπάζοντάς τον μὲ πολλὰ ἄνθη καὶ πέπλα, σὰν πραγματικὰ νὰ θάπτουν τὸν Χριστὸ στὸ κουδούκλιο κατὰ τὰ ἀπόστιχα τῆς Μεγάλης Παρασκευῆς. Καὶ αὐτὰ εἶναι μικρῆς σημασίας. Ἡ τέλεισις ὁμως τῆς θείας λειτουργίας στὸ κουδούκλιο θὰ ἦταν ἡ ἐπισημοποιήσις τῆς παρανόησεως.

Ὡς πρὸς τὴν ἐννοια τῶν ἀκολουθιῶν τῆς Μεγάλης Παρασκευῆς καὶ τοῦ Μεγάλου Σαββάτου θὰ ἔπρεπε νὰ τονισθῆ, ὅτι ἡ μὲν ἐξοδος τοῦ ἐπιταφίου κατὰ τὰ ἀπόστιχα τοῦ Ἑσπερινοῦ τῆς Μεγάλης Παρασκευῆς δὲν εἶναι ἡ ἀναπαράστασις τῆς ταφῆς, ἀλλὰ τῆς ἀποκαθηλώσεως τοῦ Χριστοῦ. Σήμερα γίνεται παραστατικὴ ἢ ἀποκαθίλωσις μετὰ τὴν νεώτερα διαμόρφωσι τοῦ σταυροῦ τῆς Μεγάλης Παρασκευῆς, ἀπὸ τὸν ὁποῖο μπορεῖ νὰ ἀποσπασθῆ ἡ εἰκὼν τοῦ ἐσταυρωμένου. Ἐτσι ἔχομε μὴ ἀναδιπλωσι. Κατὰ τὰ ἀπόστιχα ἐκφέρεται ἡ εἰκόνα τοῦ νεκροῦ Χριστοῦ (ἐπιτάφιοσ) καὶ ἀποτίθεται στὸ μέσον τοῦ ναοῦ σὲ θάθρο ἢ σὲ κουδούκλιο, ὄχι γιὰ νὰ «ταφῆ», ἀλλὰ γιὰ νὰ δεχθῆ τὴν προσκύνῃσι τῶν πιστῶν, τίς νεκρικὲς θὰ λέγαμε περιποιήσεις καὶ τιμές. Ἡ «νεκρώσιμος» πάλι ἀκολουθία τοῦ Χριστοῦ δὲν εἶναι ἄλλη ἀπὸ τὸν ὄρθρο τοῦ Μεγάλου Σαββάτου, τὸν ἐπιτάφιο δηλαδὴ ὄρθρο. Ἡ κοινὴ νεκρώσιμος ἀκολουθία εἶναι καὶ αὐτὴ ἀκολουθία ὄρθρου καὶ ὁ Χριστὸς, νεκρὸσ καὶ αὐτὸς ὡς ἄνθρωπος, «κῆδεύεται» σὰν ἄνθρωπος μετὰ τὸ τέλος τῆς νεκρωσίμου ἀκολουθίας Του, δηλαδὴ κατὰ τὸ ἀσματικὸ τρισάγιο πού κατακλείει τὴν δοξολογία. Γιὰ τὴν ἱςτορικὴ ἐξέλιξι τῶν ἀκολουθιῶν αὐτῶν γράψαμε στὴν ἀπάντησι στὴν ὑπ' ἀριθμ. 227 ἐρώτησι. Ὅλεσ αὐτὲσ οἱ ἀκολουθίεσ ἔχουν προσλάβει ἐντονο λαϊκὸ χρώμα κατὰ μίμησι τῶν ὄσων γίνονταὶ κατὰ τὴν νεκρώσιμο ἀκολουθία τῶν πιστῶν. Ἡ λιτανεία τοῦ ἐπιταφίου — νεώτερο ἔθιμο καὶ αὐτό, πού ἀρχικὰ ἦταν ἀπλῶσ μὴ ἰδιόρρυθμοσ εἶσοδοσ τοῦ Ἐδαγγελίου — δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο παρὰ ἡ ἐκφορὰ τοῦ νεκροῦ Χρι-

στοῦ. Ἡ «ταφή» Του δὲ γίνεται μετὰ τὴν λιταγεία, τοῦ ἄλλοῦ παρὰ στὸ ἱερώτερο μέρος τοῦ ναοῦ, στὴν ἁγία τράπεζα, ποὺ ἀνέκαθεν συμβόλιζε τὸν τάφο τοῦ Χριστοῦ. Ἐκεῖ ἀποτίθεται τὸ σύμβολό Του, τὸ Εὐαγγέλιο μαζί μὲ τὴν μεταγενεσττέρα παράστασι τοῦ νεκροῦ Χριστοῦ (ἐπιτάφιος) κατὰ τὸ «κηδεύσας ἀπέθετο» τοῦ τροπαρίου «Ὁ εὐσχήμων Ἰωσήφ...» καὶ ἐπακολουθεῖ ἡ ἀνάγνωσις τῆς περικοπῆς τοῦ Εὐαγγελίου ποὺ ἀναφέρεται στὴν σφράγισι τοῦ τάφου.

Τὸ γὰρ γίγνη ἡ νεκρικὴ ἀκολουθία τοῦ Χριστοῦ καὶ ἡ ἐκφορά Του καὶ γὰρ μὴ «ταφή», ἀλλὰ γὰρ ἐκτεθῆ πάλι στὸν τόπο τῆς ἀποκαθηλώσεως, εἶναι τελείως ἀνακόλουθο καὶ ἀσύμφωνο πρὸς τὸ πνεῦμα, τὸν συμβολισμό καὶ τὸν λειτουργικὸ προορισμὸ ὄλων αὐτῶν τῶν εἰκονικῶν ἀναπαραστάσεων. Γιατὶ αὐτὸ ἀκριβῶς πρέπει γὰρ γίγνη, ἂν ἡ λειτουργία τοῦ Μεγάλου Σαββάτου τελεσθῆ στὸ κουδούκλιο.

Ἡ μόνη ὀρθὴ τάξις εἶναι αὐτὴ ποὺ προβλέπουν ὅλα τὰ Τυπικά καὶ ἡ ἀπ' ἀρχῆς μέχρι σήμερα πρᾶξις τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ λειτουργία τοῦ ἑσπερινοῦ τοῦ Μεγάλου Σαββάτου τελεῖται στὴν ἁγία τράπεζα, τὸν τάφο τοῦ Χριστοῦ. Φ.

= Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α =

- Κ. Γ. Μπόνη**, Ὁμ. Καθ. τοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν, Ἀκαδημαϊκοῦ, Τοῦ Ἁγίου Ἰγνατίου Ἐπιστολαί. Α' Πρὸς Ἐφεσίους. (Σχόλια). — **Κ. Γ. Μπόνη**, Ὁμ. Καθ. τοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν, Ἀκαδημαϊκοῦ, Ἐπὶ τῇ 1600ῃ ἐπετείῳ τοῦ θανάτου τοῦ Μεγάλου Βασιλείου, Πολύκαρπα Ἀνθολογήματα ἐκ τοῦ Βίου καὶ τῶν ἔργων τοῦ Μεγάλου Βασιλείου. — **Ἐπίκαιρα**. — **Εὐαγ. Δ. Θεοδώρου**, Καθ. τοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν, Λειτουργικὰ στοιχεῖα ἐν τοῖς ἔργοις Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου, — **Μητροπ. Δράμας Διονυσίου**, Ἡ Εὐαγγελικὴ Ἠθικὴ. — **Ι. Κ.**, Ἡ πρώτη ἀγάπη. — **Πρωτοπρεσβ. Ἀντωνίου Ἀλεβιζοπούλου**, Τὸ μήνυμα ἀπὸ τῆ Γουάνα. — **Νικολάου Π. Παπαδοπούλου Πρωθιερέως**, Γεώργιος Νικολάου. — **Βασ. Μουστάκη**, «Χαῖρε Πόλις Σιών, Ἡ Ἐκκλησία τοῦ Θεοῦ». — **Φ.**, Ἀπαντήσεις σὲ λειτουργικὰς, κανονικὰς καὶ ἄλλας ἀπορίες.

Ἐκ τοῦ Τυπογραφείου τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας, Ἰασιῶ 1, Ἀθῆναι 140. Προϊστάμ. Τυπογρ. Ἰωάννης Μιχαήλ. Ἀναστασάκη 3 Ζωγράφου. Τηλ. 787978.